

Sağlık Mesleği Mensuplarının Suçu Bildirmemesi Suçu (TCK m. 280)

Crime of Failure by Members of the Medical Profession to Report an Offense (Article 280 of Turkish Penal Code)*

A. Burak KARAHAN**

Öz

Suç ve suçlulukla mücadele bakımından, yetkili makamların suçlardan ve suçlulardan haberdar olması gerekir. Bu nedenle sağlık mesleği mensuplarına görevlerini yaptıkları sırada suç işlendiğine yönelik bir belirtiyi karşılaşmaları durumunda yetkili makamlara bildirimde bulunma yükümlülüğü getirilmiştir. Sağlık mesleği mensuplarının bu yükümlülüğü ihlal etmeleri, yani suçu bildirmemeleri 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK)'nın 280'inci maddesinde suç olarak düzenlenmiştir. Çalışmamızda TCK'nın 280'inci maddesinde düzenlenen bu suç incelenecektir.

TCK'nın 280'inci maddesi iki fıkradan oluşmaktadır. İlk fıkrada suçun kanuni unsurları ve karşılığında öngörülen yaptırım düzenlenmiştir. İkinci fıkrada ise “sağlık mesleği mensubu” ibaresinden ne anlaşılması gerektiği belirtilmiştir. Sağlık mesleği mensubu görevini yaptığı sırada bir suçun işlendiği yönünde bir belirtiyi ile karşılaşmasına rağmen, durumu yetkili makamlara bildirmez veya bu hususta gecikme gösterirse bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suçun faili olan kişilerin muhakkak “sağlık mesleği mensubu” sıfatını haiz olması gerekmektedir. Sağlık mesleği mensubu deyiminden tabip, diş tabibi, eczacı, ebe, hemşire ve sağlık hizmeti veren diğer kişiler anlaşılır.

Anahtar Kelimeler: Suç, Suçluluk, Suçu Bildirmeme, Sağlık Mesleği Mensubu, Sağlık Mesleği Mensuplarının Suçu Bildirmemesi

Abstract

In order to fight against to crime and criminality, the relevant authorities must be aware of crimes and criminals. Therefore, members of the medical profession have to report committed offenses in the course of their duties. Violation of this obligation by members of the medical profession, in other words failure by they to report an offense in the course of their duties, has been regulated as a crime in article 280 of Turkish Penal Code no 5237. In our study, this crime regulated in article 280 of Turkish Penal Code will be examined.

Article 280 of Turkish Penal Code consist of two paragraphs. In the first paragraph, the legal elements of the crime have been defined and sanction of the crime has been regulated. In the second paragraph,

* Bu çalışma İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Tezli Yüksek Lisans Programı'nda 2017-2018 Bahar Dönemi'nde verilen “Tıp Ceza Hukuku” dersi kapsamında hazırlanan çalışmanın yayım için düzenlenmiş halidir.

** Hakim Adayı, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi, E-Mail: burakkarahan7@hotmail.com.

what should be understood from the phrase “*member of the medical profession*” has been stated. If members of the medical profession come across with any evidence demonstrating that an offense may have been committed, in the course of their duty, and failing to report the offence or delays in reporting such offence, they shall be sentenced to a penalty of imprisonment for a term up to one year. Certainly, people who are perpetrator of this crime have to have title of “*member of the medical profession*”. Phrase of a member of the medical profession include physicians, dentists, pharmacists, midwives, nurses and other persons providing health services.

Keywords: Crime, Criminality, Failure To Report An Offence, A Member Of The Medical Profession, Failure By A Member Of The Medical Profession To Report An Offence

GİRİŞ

Kamu düzeninin korunması ve bozulan kamu düzeninin tekrardan sağlanabilmesi için adliyenin faaliyet ve fonksiyonlarının sağlıklı bir şekilde icrası gerekir. Adliyenin faaliyet ve fonksiyonların sağlıklı bir şekilde icrası suçtan ve suçlulardan yetkili makamların haberdar olmasıyla mümkündür. Yetkili makamların suç ve suçlulardan haberdar olabilmesi için kanun koyucu TCK m. 278’de herkes, m. 279’da kamu görevlileri ve nihayet m. 280’de sağlık mesleği mensupları bakımından bildirim yükümlülüğü getirmiştir.

Sağlık mesleği mensupları icra ettikleri meslek nedeniyle suç olgularıyla diğer meslek gruplarına nazaran daha fazla karşılaşabilmektedir. Bu bakımdan kanun koyucu sağlık mesleği mensuplarının, mesleklerini icra ettikleri sırada, suç işlendiğine yönelik bir belirtiyi karşılaştıklarında yetkili makamlara bildirimde bulunmalarını özel olarak düzenleme ihtiyacı duymuştur.

Çalışmamızda sağlık mesleği mensuplarına görevlerini yaptıkları sırada suç işlendiğine yönelik bir belirtiyi karşılaştıklarında yetkili makamlara bildirimde bulunma yükümlülüğü getiren TCK m. 280’de düzenlenen sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçu¹, suç inceleme metoduna uygun olarak irdelenecektir.

I. KANUNİ DÜZENLEME

Sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçu TCK’nın “Özel Hükümler” başlıklı ikinci kitabının, “*Millete ve Devlete Karşı Suçlar ve Son Hükümler*” başlıklı dördüncü kısmının, “*Adliyeye Karşı İşlenen Suçlar*” başlıklı ikinci bölümünde; m. 280’de iki fıkra halinde düzenlenmiştir. Birinci

1 765 sayılı Türk Ceza Kanunu (ETCK)’nda suçlar cürümler ve kabahatler şeklinde ikili bir ayrıma tabii tutulmaktaydı. Bu itibarla sağlık mesleği mensuplarının, mesleklerini icra ettikleri sırada suç işlendiğine yönelik bir belirtiyi karşılaşması ve bunu yetkili makamlara bildirmemesi kabahat olarak düzenlenmişti. İlhan Üzülmaz, “Sağlık Mesleği Mensuplarının Suçu Bildirmemesi Suçu TCK m.280”, Türk Ceza Hukukunun Güncel Sorunları (V. Türk-Alman Tıp Hukuku Sempozyumu, 28 Şubat-1 Mart 2008 Ankara), Ankara, 2008, s.826. TCK ile birlikte suçlar arasında cürüm-kabahat ayrımına son verilmiş, kabahatler ayrı bir kanunda, 5236 sayılı Kabahatler Kanunu’nda düzenlenmiştir. Bununla birlikte ETCK’da yer alan kabahatlerden bir kısmı suç olmaktan çıkarılmış, bir kısmı ise önemlerine binaen TCK’da suç olarak düzenlenmiştir. Bu itibarla ETCK m. 530’da kabahat olarak düzenlenen sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi, TCK m. 280’de suç olarak düzenlenmiştir.

fıkra da suçun kanuni unsurları ve karşılığında öngörülen yaptırım düzenlenmiş iken, ikinci fıkrada ise sağlık mesleği mensubu kavramının kapsamı belirlenmiştir.

TCK m. 280 uyarınca²; “(1) Görevini yaptığı sırada bir suçun işlendiği yönünde bir belirti ile karşılaşmasına rağmen, durumu yetkili makamlara bildirmeyen veya bu hususta gecikme gösteren sağlık mesleği mensubu, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) Sağlık mesleği mensubu deyiminden tabip, diş tabibi, eczacı, ebe, hemşire ve sağlık hizmeti veren diğer kişiler anlaşılır.”

II. KORUNAN HUKUKİ DEĞER

Sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçu “Adliye Karşı Suçlar” başlığı altında düzenlenmiştir. Öğretide bu suçla korunan hukuki değer “adliyenin korunması”³, “devletin adli yararı”⁴, “adliyenin faaliyet ve fonksiyonunu yerine getirmesindeki yarar”⁵, “adil yargılanma hakkı”⁶, “suçların takibi ve suçla mücadele”⁷, “adliyenin saygınlığı”⁸, “adli makamların işlerliği”⁹ olduğu şeklinde çeşitli görüşler bulunmaktadır. Kanaatimizce bu suçla korunan hukuki değer adliyenin faaliyet ve fonksiyonlarının sağlıklı bir şekilde icrasındaki toplumsal yararadır.

Adliyenin faaliyet ve fonksiyonlarının sağlıklı bir şekilde icrası, suçlardan ve suçlulardan adli makamların haberdar olmasına bağlıdır¹⁰. Nitekim sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçu da suçlardan ve suçlulardan adli makamların haberdar olması amacına hizmet eder. İşlenen suçların soruşturulması ve kovuşturulması hukuk devleti ilkesinin bir gereği

- 2 ETCK'nın “Kabahatler” başlıklı üçüncü kitabının “Ammenin Nizamına Müteallik Kabahatler” başlıklı birinci babının, “Cürmü Haber Vermekte Zühul” başlıklı ikinci faslında yer alan m. 530'a göre; “Hekim, cerrah, ebe yahut sair sihiye memurları eşhas aleyhinde işlenmiş bir cürüm asarını gösteren ahvalde sanatlarının icabettiği yardımı ifa ettikten sonra keyfiyeti adliye veya zabıtaya bildirmezler yahut ihbar hususunda teahhur gösterirlerse bu ihbar kendisine yardım ettikleri kimseyi takibata maruz kılacak ahval müstesna olmak üzere otuz liraya kadar hafif cezayı nakdiye mahkum olurlar.”
- 3 **Hakan Hakeri**, Tıp Hukuku, Ankara, 2018, s. 1183; **Huriye Elif İplikçi**, “Türk Ceza Hukukunda Suçu Bildirmeme Suçları”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2010, s. 82; **Özkan Gültekin**, “Sağlık Mesleği Mensuplarının Suçu Bildirmemesi Suçu”, Terazi Hukuk Dergisi, C.XI, S.19, 2016, s.106; **Pınar Bulut**, “Sağlık Mesleği Mensuplarının Suçu Bildirmemesi”, **İstanbul Barosu Sağlık Hukuku Merkezi “Sağlık Hukuku Makaleleri”**, İstanbul, 2012, s. 84; **Sevinç Arslan Hızal**, “Türk Ceza Kanununda Sağlık Personelinin İhbar Yükümlülüğü”, Ceza Hukuku Dergisi, S.1, 2010, s. 130; **Durmuş Tezcan/Mustafa Ruhan Erdem/Murat Önok**, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Ankara, 2018, s. 1255.
- 4 **Rahime Erbaş**, Türk Hukukunda ve Karşılaştırmalı Hukukta Sağlık Mesleği Mensuplarının Suçu Bildirme Yükümlülüğü, İstanbul, 2015, s. 125.
- 5 **Üzülmez**, s. 826; **A. Batuhan Baytaz**, “Hekimlerin Tanıklıktan Çekinme Hakkı İle Tck Madde 280'deki Suçu Bildirmeme Suçu Çelişiyor mu?”, Türk Tıp Etiği ve Tıp Hukuku Araştırmaları Yıllığı, C. 2-3, S. 2-3, Ekim 2009/2010, s. 172.
- 6 **Çetin Özek**, “Adliye Karşı İşlenen Suçların Hukuksal Konusu”, **İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C.LV, S.3, 1997, s. 33; **Yener Ünver**, İftira, Suç Uydurma, Suç Üstlenme, Yalan Tanıklık ve Bilirkişilik, İnfaz Kurumlarından Kaçma: TCK'da Düzenlenen Adliye Karşı Suçlar, Ankara, 2016, s. 332.
- 7 **Ümit Kocacakal**, Türk Ceza Kanununda Suçu Bildirmeme Suçları, İstanbul, 2017, s. 170.
- 8 **Selahaddin Kolcu**, Suçu Bildirmeme Suçu, Ankara, 2016, s. 170.
- 9 **Hamide Zafer**, “Sağlık Mesleği Mensuplarının Suçu Bildirmemesi Suçu (TCK m. 280)”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C.LXXI, S.1, 2013, s. 1334.
- 10 **Mahmut Koca/İlhan Üzülmez**, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara, 2018, s. 985; **Zafer**, s. 1334.

olduğundan, yargı güvenliğinin sağlanabilmesi adına sağlık mesleği mensuplarının, görevlerini yaptıkları sırasında suç işlendiğine yönelik bir belirtiyi karşılaştıklarında, yetkili makamları bu suçtan haberdar etmeleri gerekmektedir¹¹.

Sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçuyla; adliyenin faaliyet ve fonksiyonlarının sağlıklı bir şekilde icrasındaki toplumsal yarar dışında yetkili makamlara bildirilmesi gereken suçla korunan hukuki değer de korunduğu ileri sürülebilir¹². Sözgelimi; bir hekim karın ağrısı şikâyetiyle gelen on üç yaşındaki kız çocuğunun, hamile olduğunu teşhis eder ve yetkili makamlara cinsel istismar suçunun işlendiğine dair bildirimde bulunursa; bu durumda adli makamlar suçtan haberdar olacağı için hem adliyenin faaliyet ve fonksiyonlarının sağlıklı bir şekilde icrasındaki toplumsal yarar hem de cinsel istismarda bulunan kişi yapılan bildirim üzerine cezalandırılacağı için çocuğun cinsel dokunulmazlığı korunmuş olacaktır.

Sağlık mesleği mensuplarının görevlerini yaptıkları sırada karşılaştıkları suçun failinin sağlık hizmeti sunulan kişi olması durumunda da bildirim yükümlülüğü söz konusu olmaktadır¹³. Bu durum ise sağlık hakkının¹⁴ göz ardı edildiğini göstermektedir¹⁵. Sözgelimi bir suçun faili olan ve aynı zamanda başka bir suçun mağduru olan kişi, mağduru olduğu suçtan dolayı tıbbi müdahaleye ihtiyaç duyarsa, faili olduğu suçun adli mercilere bildirilmesi korkusuyla tıbbi müdahaleden kaçınabilir. Bu gibi durumlarda sağlık mesleği mensuplarının bildirme yükümlülüğünün olması, bu suçla korunan hukuki değer, kişilerin sağlık hakkının üstünde tutulduğunu göstermektedir¹⁶.

11 **Özek**, s. 17.

12 **Erbaş**, s. 127. Erdem; suçun bildirilmesi durumunda öncelikle bildirilmeyen suçla korunan hukuki değer korunduğunu, bununla birlikte ikinci derecede adliyenin korunduğunu ifade etmektedir. **Mustafa Ruhan Erdem**, "Suçu Bildirmeme Suçu (TCK m. 278)", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S.80, 2009, s. 107.

13 ETCK'da bildirim konusu suçun failinin sağlık hizmeti sunulan kişi olması durumunda, sağlık mesleği mensuplarının bildirim yükümlülüğü doğmamaktaydı. **Hamit Hancı**, "Hekimin İhbar Yükümlülüğü", Prof. Dr. İrfan Baştuğ Armağanı, Ankara, 2001, S. 80, s. 108.

14 Sağlık hakkının bir gereği olarak sağlık hizmetlerinden faydalanma hakkı hiçbir ayrımcılık yapılmadan herkese sağlanmalıdır. Bu bakımdan suçlu olup olmadığına bakılmaksızın herkes sağlık hizmetlerinden eşit bir şekilde yararlanmalı ve sağlık hizmetleri herkesçe ulaşılabilir olmalıdır. "The Right To Health" (çevrimiçi),<http://www.ohchr.org>, son erişim tarihi: 16.05.2018.

15 **Kocasakal**, s. 170; **Abdülbaki Giyik**, "Hekimin Sır Saklama Yükümlülüğü ile Suçu Bildirme Yükümlülüğü ve Bu Yükümlülüklerin Çatışması", Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. IX, S. 2, 2014, s. 192. 07.07.2004 tarihinde Adalet Komisyonu'nda yapılan görüşmede: "**Doğan Soyaslan**: (...) ben çocuğumu yaraladım. Ya cezaevine gideceğim ya çocuk ölecek. Bana çelişkili geliyor. Gitmem o zaman çocuk ölür. Sağlık hakkını harcarsınız böylece. Burada harcanyor.(...)" demek suretiyle sağlık hakkının göz ardı edildiğine vurgu yapmaktadır. **T.C. Adalet Bakanlığı Yayın İşleri Dairesi Başkanlığı**, Tutanaklarla Türk Ceza Kanunu, Ankara, 2005, s. 967-968.

16 **Zafer**, s. 1334.

III. SUÇUN TEMEL UNSURLARI

A. MADDİ UNSURLAR

1. Fiil

Görevini yaptığı sırada suç işlendiğine yönelik bir belirtiyile karşılaşan sağlık mesleği mensubunun bildirim yükümlülüğü doğmakta, bu yükümlülüğün ihlaliyle ise suç tamamlanmaktadır. Bu yükümlülüğün ihlali “*bildirimde bulunmamak*” veya bildirimde bulunmak hususunda “*gecikme gösterilmesi*” şeklindeki hareketlerle gerçekleşir. Dolayısıyla sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçunun fiil unsurunu “*bildirmemek*” veya “*bildirme hususunda gecikme göstermek*” şeklindeki hareketler oluşturmaktadır.

Sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçu sırf hareket suçudur¹⁷. Zira suçun kanuni tanımında fiilden ayrımlanabilen bir neticenin meydana gelmiş olması aranmamış olup, suçun kanuni tanımında öngörülen hareketlerin gerçekleşmesi suçun oluşması bakımından yeterli görülmüştür¹⁸. Bu itibarla çalışmamızda; sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçunun neticeli bir suç olmaması nazara alınarak netice, nedensellik bağı ve objektif isnadiyet unsurları bakımından inceleme yapılmayacaktır.

Sağlık mesleği mensupları kendilerine kanunla yüklenilmiş olan bildirimde bulunmak şeklindeki icrai hareketi gerçekleştirilmelerinden dolayı cezalandırılırlar. Bu bakımdan sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçu, kanuni düzenlemede bildirimde bulunmamak veya geç bildirimde bulunmak şeklindeki ihmali hareketlerin cezalandırılacağı açıkça ifade edildiğinden, gerçek ihmali bir suçtur¹⁹.

Sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçunun fiil unsurunu oluşturan hareketler “*bildirmeme*” veya “*gecikme göstermek*” şeklinde seçimlik olarak düzenlendiğinden, bu suç seçimlik hareketli bir suçtur²⁰. Suçun kanuni tarifinde öngörülen seçimlik hareketlerden birinin gerçekleştirilmesi suçun oluşumu bakımından yeterlidir.

Kanun koyucu cezalandırılma bakımından hiç bildirimde bulunmamakla geç bildirimde bulunmak arasında bir ayırım yapmamış olmasına rağmen suçun “*bildirmeme*” şeklindeki hareketle meydana gelmesi ile “*gecikme göstermek*” şeklinde hareketle meydana gelmesi arasındaki fark TCK m. 61 uyarınca temel cezanın belirlenmesinde nazara alınmalıdır. Bu nedenle hiç bildirimde bulunmama durumunda cezalandırılma bakımından alt sınırdan uzaklaşılması gerekmektedir.

Bildirimde bulunmak hususunda gecikme göstermek, yükümlülüğün ihlali anlamına gelmektedir. Ancak gecikme konusunda önceden bir ölçüt ortaya koymak güçtür. Nitekim kanunda da bu

17 İplikçi, s. 87; Koca/Üzülmez, s. 992.

18 Bernd Heinrich, Ceza Hukuku Genel Kısım – I, Yener Ünver, Çev. Hakan Hakeri, Yener Ünver, Veli Özer Özbek, Özlem Yenerer Çakmut, Barış Erman, Koray Doğan, Ramazan Barış Atladı, Pınar Bacaksız, İlker Tepe, Ankara, 2014, s. 91.

19 Üzülmez, s. 827; Zafer, s. 1343; Koca/Üzülmez, s. 992.

20 Üzülmez, s. 836; Bulut, s. 88; Tezcan/Erdem/Önok, s. 1258; Erbaş, s. 143.

konuda bir açıklık bulunmamaktadır. Genel olarak bildirim geç yapıldığı iddiasının somut olayın özelliklerine ve failin içerisinde bulunduğu duruma göre değerlendirileceği ifade edilmektedir²¹. Bu bakımdan bildirim için makul görülen sürenin aşılması, bildirimde bulunulabilecek ilk fırsatta bildirimde bulunulmaması gecikme olarak nitelendirilir.

ETCK'da sağlık mesleği mensubunun “*sanatlarının icabettiği yardımı ifa ettikten sonra*” bildirimde bulunulacağı açıkça düzenlenmiş olmasına rağmen, TCK'da bu husus açıkça düzenlenmemiştir. Ancak öğretilerde genel kabul²² suç işlendiğine yönelik bir belirtiyi karşılaştıran sağlık mesleği mensubunun öncelikle tıbbi müdahalede bulunması gerektiği, daha sonra bildirim yükümlülüğünü yerine getirmesi yönündedir. Zira sağlık mesleği mensubunun asli görevi işlenen suçları bildirmek değil, tıbbi hizmet sunmaktır²³.

Görevi sırasında suç işlendiğine yönelik bir belirtiyi karşılaştıran sağlık mesleği mensubunun durumu bildirmekle yükümlü olduğu “*yetkili makamlar*”dan anlaşılması gereken; bildirimi kabul etmeye yetkili olan, yani bildirim üzerine soruşturmaya başlama yetkisi bulunan veya yapılan bildirimi soruşturma yapmaya yetkili makama iletmekle yükümlü olan makamlardır²⁴. Bu makamlar 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) m. 158 uyarınca ihbara ve şikâyete yetkili olan makamlardır²⁵. CMK m. 158'e göre; “(1) Suça ilişkin ihbar veya şikâyet, Cumhuriyet Başsavcılığına veya kolluk makamlarına yapılabilir. (2) Valilik veya kaymakamlığa ya da mahkemeye yapılan ihbar veya şikâyet, ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir. (3) Yurt dışında işlenip ülkede takibi gereken suçlar hakkında Türkiye'nin elçilik ve konsolosluklarına da ihbar veya şikâyette bulunulabilir. (4) Bir kamu görevinin yürütülmesiyle bağlantılı olarak işlendiği iddia edilen bir suç nedeniyle, ilgili kurum ve kuruluş idaresine yapılan ihbar veya şikâyet, gecikmeksizin ilgili Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir.”

CMK m. 158/4 uyarınca kamu görevlisi olan sağlık mesleği mensubunun çalıştığı kamu hastanesinin idaresine yaptığı bildirim de yetkili makama yapılmış kabul edilir. Ancak özel bir hastanede çalışan sağlık mesleği mensubunun hastane idaresine yaptığı bildirimi yetkili bir makama yapılmış bir bildirim olarak kabul etmek mümkün değildir²⁶.

Yetkili makama yapılacak bildirim CMK m. 158/5'ten hareketle yazılı veya tutanağa geçirilmek üzere sözlü olarak yapılabilir. Bu yollarla gerçekleştirilen bir bildirim ile sağlık mesleği mensubu

21 **Osman Yaşar/Hasan Tahsin Gökcan/Mustafa Artuç**, Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, C.VI, Ankara, 2010, s. 8042; **Koca/Üzülmmez**, s. 991.

22 **Tezcan/Erdem/Önok**, s. 1259; **Yaşar/Gökcan/Artuç**, s. 8042; **Gültekin**, s. 109; **Hakeri**, Tıp Hukuku, s. 1185; **Koca/Üzülmmez**, s. 998; **Bulut**, s. 88; **Kocasakal**, s. 203.

23 **Kocasakal**, s. 203; **Erbaş**, s. 145.

24 **Nevzat Toroslu**, Ceza Hukuku Özel Kısım, Ankara, 2018, s. 338; **Hakeri**, Tıp Hukuku, s. 1187; Özlem Yenerer **Çakmut**, “Sağlık Mesleği Mensuplarının Suçu Bildirmemesi Suçu (TCK m. 280)”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Doç. Dr. Mehmet Somer'in Anısına Armağan Özel Sayısı, C.XII, S.1-3, 2006, s. 1054.

25 **Tezcan/Erdem/Önok**, s. 1259.

26 Aynı yönde bkz. **Bulut**, s. 88; **Zafer**, s. 1344.

üzerine düşen yükümlülüğü yerine getirdiğinden, bildirim konu suçu takiple görevlendirilen kimselerin bildirim üzerine gereken işlemleri yapıp yapmaması önemli değildir²⁷.

2. Konu

Sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçunun konusu sağlık mesleği mensubunun görevini yaptığı sırada karşılaştığı belirtinin gösterdiği suçtur²⁸. Bu bakımdan belirtinin gösterdiği şey herhangi bir hukuka aykırılık olmayıp, suç olmalıdır²⁹. Sözgelimi kabahatler, disiplin cezaları, sözleşmeye aykırılıklar, haksız fiiller bu suçun konusu kapsamında değerlendirilemez.

Sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçu soyut tehlike suçudur. Suçun oluşumu bakımından kanunda öngörülen hareketlerle suçun konusu üzerinde soyut bir tehlike yaratılması yeterli olup tehlikenin meydana gelip gelmediğinin araştırılıp saptanmasına gerek yoktur³⁰. Zira suçun oluşumu bakımından tehlikenin meydana gelmesi önem arz etmemektedir. Bu bakımdan sağlık mesleği mensuplarının görevleri sırasında karşılaştıkları belirtinin gösterdiği suçu yetkili makamlara bildirmemeleri yeterli olup, yetkili makamların bu suçtan başka bir şekilde haberdar olmaları suçun meydana gelmesine engel olmaz.

a. Belirti Kavramı

Sağlık mesleği mensubu görevini yerine getirdiği sırada suç işlendiğine ilişkin bir “belirti” ile karşılaşması durumunda bildirimde bulunmakla yükümlü kılınmıştır. Bu bakımdan “belirti” kavramından ne anlaşılması gerektiğinin ortaya konulması gerekir. Genel anlamıyla belirti; bir olayın veya durumun anlaşılmasına yardım eden şeydir³¹.

TCK’da belirti kavramı tanımlanmamıştır. Ceza hukuku boyutuyla belirti kavramından ne anlaşılması gerektiğini ceza muhakemesi hukuku bağlamında tanımlayabiliriz. Ceza muhakemesi hukukunda deliller; belgeler, beyanlar ve belirtiler olarak sınıflandırılmaktadır. Belirtiler; olaydan geriye kalan her türlü iz ve eserdir³². Belirtilerin bir olayın ispatı bakımından genellikle diğer delillerle desteklenmesi gerekir³³.

Sağlık mesleği mensubunun görevi sırasında karşılaştığı belirti; sağlık hizmeti sunulan kişinin vücudundaki kırık, çıkık, ekimoz vb. darp ve cebir izleri olabileceği gibi zehirlenme bulguları,

27 Üzülmöz, s. 835.

28 Erbaş, s. 127. Koca/Üzülmöz’e göre sağlık mesleği mensubunun suçu bildirmemesi suçunun konusu suç teşkil eden ve bildirim konusu olan belirtidir. Koca/Üzülmöz, s. 986.

29 Aynı yönde bkz. Tezcan/Erdem/Önok, s. 1257; Erbaş, s. 128; Kocasakal, s. 180; Ünver, s. 338.

30 Kayıhan İçel, Ceza Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, 2018, s. 286.

31 <http://www.tdk.gov.tr> (çevrimiçi), son erişim tarihi 22.04.2018.

32 Nur Centel/Hamide Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul, 2017, s. 287. Tezcan/Erdem/Önok’a göre belirti; bir suçun işlendiği olgusunu ortaya koyan, olaydan geriye kalan her türlü iz veya eserdir. Tezcan/Erdem/Önok, s. 1257.

33 Centel/Zafer, s. 287.

vücuttaki enjeksiyon izleri, ateşli ve kesici aletlerle zedelenmiş, kan veya sperm bulaşmış giysiler ve kişinin üzerindeki ilaç kutuları da olabilir³⁴.

Sağlık mesleği mensubunun bildirim yükümlülüğünün doğması için gerekli olan “*belirtiyle karşılaşma*” ibaresi, “*belirtiyi öğrenme veya belirtiden haberdar olma*”yı da kapsayacak şekilde anlaşılmalıdır³⁵. Bu bakımdan sağlık mesleği mensubunun beş duyusundan herhangi birisiyle, suç işlendiği yönünde bir belirtiden haberdar olması yeterli kabul edilmelidir³⁶.

Sağlık mesleği mensubunun salt belirtiyi karşılaması bildirim yükümlülüğü bakımından yeterli olmayıp, bu belirtinin bir suç nedeniyle oluştuğu konusunda sağlık mesleği mensubunda genel hayat tecrübeleri, mesleki bilgi ve tecrübeleri gereği bir izlenim oluşması gerekir³⁷. Bu bakımdan bildirim yükümlülüğünün doğması için bir suçun işlendiği hususunda haklı ve makul bir şüphe yaratacak bir belirtinin varlığı gerekli ve yeterlidir³⁸. Karşılaşılan belirti bir suçun işlendiği hususunda muhakkak bir kanaat oluşturuyorsa, bu durumda bildirim yükümlülüğü evleviyetle doğmaktadır³⁹.

Sağlık mesleği mensubunun görevi sırasında suç işlendiğini beyan ve belgelerden öğrenmiş olması durumunda bildirim yükümlülüğünün doğup doğmayacağı tartışmalıdır. Öğretideki bir görüşe⁴⁰ göre sağlık mesleği mensubu bir suçun işlendiğine yönelik bir belirtiyi karşılamayıp, suçu sağlık hizmeti sunulan kişinin beyanı üzerine veya belge niteliğindeki delillerden öğrenmiş ise m. 280 kapsamında bildirim yükümlülüğü doğmamaktadır. Zira kanunilik ilkesi gereğince madde metninde geçen “*belirti*” kavramının kapsamını genişletmemek gerekir⁴¹. Bizim de iştirak ettiğimiz diğer görüşe⁴² göre ise madde metninde kullanılan “*belirti*” ibaresi, belge ve beyan delillerinin bildirme yükümlülüğü doğurmasına engel olmak adına değil, bu yükümlülüğün doğması bakımından belirtinin dahi yeterli olduğunu belirtmek için kullanılmıştır. Dolayısıyla sağlık mesleği mensubunun suçun işlendiğini beyan ve belge delillerinden öğrenmiş olması durumunda bildirim yükümlülüğü evleviyetle doğmaktadır.

Sağlık mesleği mensubunun bildirim yükümlülüğünün doğması bakımından belirtinin gösterdiği suçun, sağlık hizmeti sunulan kişinin mağduru veya faili olduğu bir suç olmasının herhangi bir önemi bulunmamaktadır⁴³. ETCK’da ise sağlık mesleği mensubunun bildirim yükümlülüğü sağlık hizmeti sunulan kişinin faili olmadığı suçlar bakımından geçerlidir⁴⁴.

34 Arslan Hızal, s. 134.

35 Ünver, s. 338.

36 Ünver, s. 338.

37 Kolcu, s. 189. Sağlık mesleği mensuplarından bir hukukçu gibi değerlendirme yapmaları değil, tıp biliminin verilerine göre bir değerlendirme yapmaları beklenmektedir. Hancı, s. 108.

38 Kocasakal, s. 191.

39 Kocasakal, s. 191.

40 Koca/Üzülmmez, s. 990; Tezcan/Erdem/Önok, s. 1258; Zafer, s. 1339; Üzülmmez, s.832.

41 Zafer, s. 1339.

42 Kocasakal, s. 193; Giyik, s. 200.

43 Erbaş, s. 128; Tezcan/Erdem/Önok, s. 1258; Zafer, s. 1339.

44 Hancı, s. 108.

Öğretide sağlık mesleği mensubunun bir belirtiyile karşılaşmış sayılabilmesi için belirtinin ilişkili olduğu kişinin kendiliğinden sağlık mesleği mensubuna başvurmuş olması gerektiğini ifade edenler⁴⁵ olmakla birlikte, kanunda bu anlama gelebilecek bir ibare bulunmaması nedeniyle bu görüşe iştirak etmemekteyiz.

b. Görevin Yapıldığı Sırada Belirtiyile Karşılaşılması

Sağlık mesleği mensubunun görevini yaptığı sırada suç işlendiğine yönelik bir belirtiyile karşılaşması durumunda yetkili makamlara bildirimde bulunma yükümlülüğü öngörülmüştür. Bu bakımdan sağlık mesleği mensubunun suç işlendiğini gösteren bir belirtiyile nasıl karşılaştığı önemli olmayıp, önemli olan bu belirtiyile görev sırasında karşılaşmasıdır⁴⁶. Sağlık mesleği mensubunun görevini yapmadığı bir sırada öğrenmiş olduğu suçu bildirmemesi bu suça vücut vermez⁴⁷. Bu noktada sağlık mesleği mensubunun “*görevini yaptığı sırada*” ifadesinden ne anlaşılması gerektiğini belirlememiz gerekmektedir.

Sağlık mesleği mensubunun görevi sağlık hizmeti vermektir. O halde sağlık mesleği mensubunun bildirim yükümlülüğünün doğabilmesi için bir suçun işlendiğine yönelik belirtiyile sağlık hizmeti sunduğu yani mesleğini icra ettiği sırada karşılaşmış olması gerekir⁴⁸. Bu bakımdan “*görevini yaptığı sırada*” ifadesini, mesleğini icra ettiği, sağlık hizmeti verdiği sırada olarak anlamamız gerekir.

Sağlık mesleği mensubunun görevi 1219 sayılı Tababet ve Şuabatı San’atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun ile belirlenmiş olup, sağlık mesleği mensubunun bu kanun kapsamında yerine getirdiği görevi sırasında herhangi bir suça ilişkin belirtiyile karşılaşması durumunda bildirim yükümlülüğü doğmaktadır⁴⁹. Aynı şekilde Bakanlar Kurulu’nun 13.01.1960 tarih, 4/12578 sayılı Kararnamesine istinaden yürürlüğe konan Tıbbi Deontoloji Nizamnamesi (TDN) m. 3 uyarınca da hekimin görevi ve uzmanlığı ne olursa olsun, mücbir bir sebep olmadıkça ilk yardımda bulunma zorunluluğu bulunduğundan, bu durumlarda suç işlendiğine ilişkin bir belirtiyile karşılaştığında da bildirim yükümlülüğü doğmaktadır⁵⁰.

Sağlık mesleği mensubunun “*görevini yaptığı sırada*” ifadesi sağlık mesleği mensubunun mesleğini icra ettiği anı ifade ettiğinden, bu suç sadece sağlık kuruluşlarında karşılaşılan suçları değil, sağlık mesleği mensubunun yer ve zaman fark etmeksizin tıbbi bir hizmet sunduğu sırada karşılaştığı tüm suçları kapsamaktadır⁵¹. Sözelimi bir hekimin hastasını muayene etmek için gittiği evde bir suç işlendiğine yönelik belirtiyile karşılaşması durumunda da bildirim yükümlülüğü doğmakta,

45 Tezcan/Erdem/Önok, s. 1258.

46 Toroslu, s. 336.

47 Ünver, s. 337.

48 Kocasakal, s. 197; Arslan Hızal, s. 133.

49 Çakmut, s. 1053; Tezcan/Erdem/Önok, s. 1258.

50 Tezcan/Erdem/Önok, s. 1258; Üzülmöz, s.829.

51 Üzülmöz, s.829.

bildirimde bulunulmaması durumunda ise sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçu oluşmaktadır⁵².

Sağlık mesleği mensubu ancak görevini yaptığı sırada ve göreviyle bağlantılı olarak karşılaştığı suçlar bakımından bildirimde bulunmak konusunda yükümlü tutulmuştur⁵³. Yani görevle suç arasında nedensellik bağı kurulabilmelidir⁵⁴. Bu bakımdan görevle arasında nedensellik bağı kurulamayan, özel olarak öğrenilen suçların m. 280 kapsamında bildirilmesi yükümlülüğü bulunmamaktadır⁵⁵. Sözelimi doğum için bir hastanın evine giden ebe, doğum yapan kadının vücudunda darp izleri görür ve bu durumu yetkili makamlara bildirmese m. 280'teki suç oluşurken; darp izlerini doğum yapan kadında değil de başka bir kimsede görür ve bildirmese bu suç oluşmayıp, koşulları varsa m. 278'de düzenlenen herkes bakımından uygulanabilen suçu bildirmeme suçu oluşur. Zira bu durumda karşılaşılan belirti görevle bağlantılı değildir.

c. Belirtinin Gösterdiği Suçun Niteliği

TCK m. 280'de bildirimde konu olan suçun niteliğine, ağırlığına ve soruşturma usulüne ilişkin herhangi bir ayırım yapılmamıştır. Bu bakımdan işlenen her suç bakımından bildirim yükümlülüğünün varlığını kabul etmek gerekir⁵⁶. Bildirim konusu suçun kasten veya taksirle işlenmesi, resen veya şikâyet üzerine soruşturulması ve kovuşturulması önemli değildir⁵⁷. Önemli olan bildirim konusu fiilin kanunda suç olarak düzenlenmiş ve karşılığında yaptırım öngörülmüş olmasıdır.

Öğretide şikâyete tabi suçlar bakımından bildirim yükümlülüğünün bulunmadığını ileri sürenler⁵⁸ bulunmaktadır. Ancak madde metnine baktığımızda, sağlık mesleği mensubunun bildirmekle yükümlü olduğu suçun şikâyete tabi bir suç olup olmasının önemli olmadığını, şikâyete tabi suçlar bakımından da bildirim yükümlülüğünün öngörüldüğünü görmekteyiz⁵⁹. Dolayısıyla

52 Kocasakal, s. 197.

53 Koca/Üzülmez, s. 987; İzzet Özgenç, "Sağlık Mesleği Mensuplarının Suçu Bildirme Yükümlülüğünün Kapsam ve Sınırları" (çevrimiçi), <http://www.sdplatform.com>, son erişim tarihi: 26.04.2018; Çakmut, s. 1053; Arslan Hızal, s. 134; Üzülmez, s. 828.

54 Yaşar/Gökcan/Artuç, s. 8044.

55 Hakeri, Tıp Hukuku, s. 1184.

56 Koca/Üzülmez, s. 988, 989.

57 Çakmut, s. 1053; Mahmut Koca, "Çocuk İstismarında İhbar Yükümlülüğü", İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.III, S.1, 2012, s. 125; Üzülmez, s.830.

58 Toroslu, kamu görevlilerinin suçu bildirmemesini düzenleyen m. 279'da bildirim yükümlülüğünün sadece resen soruşturulan ve kovuşturulan suçlar bakımından kabul edilmesi karşısında, sağlık mesleği mensuplarının da bildirim yükümlülüğünün her ne kadar madde metninde böyle sınırlandırılmış olmasa dahi resen soruşturulan ve kovuşturulan suçlar bakımından geçerli olması gerektiğini ifade etmektedir. Toroslu, s. 336. Kocasakal, şikâyete bağlı bir suçun bildirimini tek başına adli mekanizmaları harekete geçiremeyeceğinden bahisle, sağlık mesleği mensubunun yaptığı bildirimde bir kamu yararı olamayacağından, sağlık mesleği mensubunun bildirim yükümlülüğünün şikâyete tabi suçlar bakımından uygulanamayacağını savunmaktadır. Kocasakal, s. 183. Aynı yönde bkz. Arslan Hızal, s. 135.

59 Aynı yönde bkz. Tezcan/Erdem/Önok, s. 1257; Mehmet Emin Artuk/Ahmet Gökçen/Caner Yenidünya, Türk Ceza Kanunu Şerhi: Madde 242-345, C.V, Ankara, 2014, s. 1184; Yaşar/Gökcan/Artuç, s. 8044; Zafer, s. 1341.

şikâyete tabi suçlar bakımından bildirim yükümlülüğünün bulunmadığını ifade edenlere iştirak etmemekteyiz. Zira kanun koyucunun şikâyete tabi suçları bildirim yükümlülüğüne tabi tutması, sağlık mesleği mensuplarını karşılaştıkları suçun şikâyete tabi olup olmadığı ayırımı yapmak külfetinden kurtarmak içindir⁶⁰.

Şikâyete tabi suçların bildirim yükümlülüğü kapsamında olduğunu ifade etmekle birlikte bu durumun eleştiriye açık olduğunu da belirtmemiz gerekir. Zira şikâyet hakkı bulunan kişi şikâyete bulunmadığından dolayı suçun soruşturulması ve kovuşturulması mümkün olmasa dahi, sağlık mesleği mensubunun yine de bildirimde bulunması gerekmektedir⁶¹. Bildirimde bulunulması durumunda ise şikâyet hakkı bulunan kişinin şikâyete bulunmayarak adliyeye intikal etmesini istemediği bir suç adli makamlarca öğrenilmiş olur⁶². Bu durum suçun takibinin şikâyete bağlanmasındaki yararın zarar görmesine ve adli makamların gereksiz yere meşgul edilmesine neden olur⁶³. Kanaatimizce bu sakıncaların önüne geçmek adına, kanuni düzenlemede değişiklik yapılarak şikâyete tabi suçların, sağlık mesleği mensuplarının bildirmekle yükümlü oldukları suçların kapsamında çıkarılması gerekmektedir.

ETCK'da sadece kişilere karşı işlenen suçlar bakımından bildirim yükümlülüğü öngörülmesine karşılık⁶⁴, TCK'da bildirim konu suç bakımından korunan hukuki değer ne olduğunun bir önemi yoktur⁶⁵. Sözgelimi bildirim konusu suç; korunan hukuki değer vücut dokunulmazlığı olduğu kasten yaralama suçu olabileceği gibi korunan hukuki değer genel sağlık olduğu uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılması suçu da olabilir.

Sağlık mesleği mensubunun bildirim yükümlülüğünün doğması için suçun en azından teşebbüsten dolayı cezalandırılabilir olması gerekmektedir. Başka bir deyişle bu suçun oluşabilmesi için bildirim konusu suçun doğrudan doğruya icrasına başlanılmış olması gerekmektedir. Bu bakımdan hazırlık hareketlerinin bildirilmemesi durumunda bu suç oluşmaz. Zira ceza hukukunun müdahalesi kural olarak failin icra hareketlerine girişmesiyle başlamakta olup, bu evreden önceki aşama olan hazırlık hareketleriyle ceza hukuku ilgilenmez⁶⁶.

Sağlık mesleği mensuplarının bildirim yükümlülüğünün doğması için bildirim konu suçun Türkiye'de soruşturulabilen ve kovuşturulabilen bir suç olması gerekir. Bu itibarla yurt dışında işlenip de TCK'nın yer bakımından uygulama alanı dışında kalan suçlar bakımından sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçu oluşmaz.

60 Koca/Üzülmez, s. 989.

61 Hakeri, Tıp Hukuku, s. 1184.

62 Zafer, s. 1341.

63 Üzülmez, s. 831; Zafer, s. 1341.

64 Hancı, s. 108; Koca/Üzülmez, s. 989.

65 Kocasakal, s. 189; Zafer, s. 1342; Erbaş, s. 133.

66 Fatih Selami Mahmutoğlu/Serra Karadeniz, Türk Ceza Kanunu Genel Hükümler Şerhi, İstanbul, 2017, s. 784.

3. Fail

Sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçu özgü bir suç⁶⁷ olup, herkes tarafından işlenebilen genel bir suç değildir. Nitekim suçun kanuni tanımında fail olabilmek bakımından sağlık mesleği mensubu olunması özelliği açıkça arandığından, gerçek özgü bir suçtur⁶⁸. Faillik için gerekli olan sağlık mesleği mensubu olma özelliği bir kişide bulunmadığı sürece, onun bu suçun faili olması mümkün değildir⁶⁹. Bu itibarla “sağlık mesleği mensubu” ibaresinden ne anlaşılması gerektiğinin ortaya konulması gerekmektedir.

Sağlık mesleği mensubu, sağlık hizmeti veren kişidir⁷⁰. TCK m. 280/2’ye göre; “Sağlık mesleği mensubu deyiminden tabip, diş tabibi, eczacı, ebe, hemşire ve sağlık hizmeti veren diğer kişiler anlaşılır.” TCK m. 280/2’de geçen “sağlık hizmeti veren diğer kişiler” ibaresi bu suçun faili olabilecek kişilerin kapsamını genişletmektedir. Kanaatimizce suçun faili olabilecek kişiler bakımından, “sağlık hizmeti veren diğer kişiler” ibaresine yer verilmesi belirlilik ilkesi bağlamında kanunilik ilkesine aykırılık teşkil etmektedir. Zira suçun kanuni tanımına bakıldığında “sağlık hizmeti veren diğer kişiler” ibaresinin nasıl anlamlandırılacağı açık değildir. Bu bakımdan sağlık sektörüyle uzaktan yakından alakalı olarak görev yapan herkesin suçun faili olabilmesinin önü açılmaktadır. Bu itibarla “sağlık hizmeti veren diğer kişiler” ibaresinden ne anlaşılması gerektiğinin belirlenmesi gerekmektedir.

“Sağlık hizmeti veren diğer kişiler” ibaresinden ne anlaşılması gerektiğinin ortaya konulabilmesi için öncelikle “sağlık hizmeti” kavramından ne anlaşılması gerektiğinin belirlenmesi gerekmektedir. 224 sayılı Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesi Hakkında Kanun m. 2’ye göre; “(...) İnsan sağlığına zarar veren çeşitli faktörlerin yok edilmesi ve toplumun bu faktörlerin tesirinden korunması, hastaların tedavi edilmesi, bedeni ve ruhi kabiliyet ve melekeleri azalmış olanların işe alıştırılması (Rehabilitasyon) için yapılan tıbbi faaliyetler sağlık hizmetidir.” Dolayısıyla bir faaliyetin sağlık hizmeti olarak nitelendirilebilmesi için hizmetin doğrudan veya dolaylı olarak verilmesinin bir önemi bulunmayıp, önemli olan verilen hizmetin tıbbi bir faaliyet teşkil etmesidir. Nitekim kanunda eczacıların bu suçun faili olabileceklerinin düzenlenmesi, gerekçede ise tıbbi tahlil laboratuvarında görev yapan kişilerin bu suçun faili olabileceğinin ifade edilmesi dolaylı olarak sağlık hizmeti veren kişilerin de bu suçun faili olabileceğini göstermektedir⁷¹.

67 Demirel’e göre; “özgü suçlar, faillik alanının kanun koyucu tarafından objektif koşullarla belirli bir kişilik alanı ile sınırlandırıldığı, tipiklik kapsamında korunan hukuki değerini fail konumunda sadece bu sınırlanmış alanda yer alan kişi tarafından ihlal edilebildiği suçlar olarak ifade edilebilir.” Muhammed Demirel, Suça İştirake Bağlılık Kuralı, İstanbul, 2017, s. 121.

68 Erbaş, s. 147.

69 Heinrich, s. 98.

70 Kolcu, s. 173.

71 Erbaş, s. 148. ETCK’da suçun faili olabilecek kişiler arasında eczacılara yer verilmemiştir. Bununla birlikte öğretilerde dolaylı sağlık hizmeti veren kişilerin sözcümlerini eczacıların, ilaç imalatçıların bu suçun faili olamayacağı kabul edilmektedir. Zafer, s.1332.

Bu itibarla klinik psikolog⁷², diyetisyen, tahlil laboratuvarı görevlisi, biyolog, röntgen uzmanı gibi kişiler sağlık hizmeti veren diğer kişilerdir⁷³. Buna karşılık hastanede kayıt yapan veya reçete onaylayan kişilerin yaptığı hizmet tıbbi bir faaliyet teşkil etmediğinden, bu kişileri “sağlık hizmeti veren diğer kişiler” olarak kabul etmek mümkün değildir⁷⁴. Nitekim Yargıtay yakın tarihli bir kararında⁷⁵ tıbbi sekreter olarak çalışan ve sadece hasta kaydı yapan sanığın sağlık mesleği mensubu olmaması karşısında, mahkûmiyetine karar verilmesini hukuka aykırı bulmuştur.

Veteriner hekimlerin bu suçun faili olup olamayacakları hususu tartışmalıdır. Bir görüşe⁷⁶ göre kanundaki sağlık mesleği mensuplarına ilişkin sayımdan insan sağlığıyla ilgili meslek mensupları kastedilmektedir. Dolayısıyla veteriner hekimlerin bu suçun faili olabilmeleri mümkün değildir. Diğer görüşe⁷⁷ göre ise bu suçla korunan hukuki değerden hareketle veteriner hekimlerin de bu suçun faili olabileceklerini kabul etmek gerekir. Zira bu suçla korunan hukuki değer sağlık hakkı olmayıp en genel anlamıyla adliyedir. Kanaatimizce veteriner hekimlerin bu suçun faili olabilmeleri mümkün değildir. Bu suçun faili ancak insan sağlığıyla ilgili tıbbi hizmet sunan meslek mensupları olup, veteriner hekimlerin bu suçun faili olabileceğini kabul etmek, suçun uygulama alanını oldukça genişletecektir. Öte yandan somut olayın özelliklerine göre veteriner hekimlerin TCK m. 278’de düzenlenen suçu bildirmeme ve m. 279’da düzenlenen kamu görevlisinin suçu bildirmemesi suçlarının faili olabilmeleri ise mümkündür.

Kamu görevlisi sağlık mesleği mensuplarının bu suçun faili olup olamayacakları tartışmalıdır. Öğretideki bir görüşe⁷⁸ göre kamu görevlisi sağlık mesleği mensupları bu suçun değil, TCK m. 279’da düzenlenen kamu görevlisinin suçu bildirmemesi suçunun faili olabilirler⁷⁹. Diğer

72 1219 sayılı Tababet Ve Şuabatı San’atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun Ek Madde 13 : “(Ek: 6/4/2011-6225/9 md.) “a) Klinik psikolog; psikoloji veya psikolojik danışma ve rehberlik lisans eğitimi üzerine klinik ortamlarda gerekli pratik uygulamaları içeren klinik psikoloji yüksek lisansı veya diğer lisans eğitimleri üzerine psikoloji veya klinik psikoloji yüksek lisansına ilaveten klinik psikoloji doktorası yapan sağlık meslek mensubudur. Klinik psikolog, nesnel ve yansıtılabilir ölçüm araçları, gözlem ve görüşme teknikleri kullanarak psikolojik değerlendirme ile uluslararası teşhis ve sınıflama sistemlerinde hastalık olarak tanımlanmayan ve Sağlık Bakanlığının da uygun bulunduğu durumlarda psikoterapi işlemleri yapar. Hastalık durumlarında ise ancak ilgili uzman tabibin teşhisine ve tedavi için yönlendirmesine bağlı olarak psikoterapi uygulamalarını gerçekleştirir. Psikoloji lisans eğitimi üzerine ilgili mevzuatına göre Sağlık Bakanlığınca uygun görülen psikolojinin tıbbi uygulamalarıyla ilgili sertifikalı eğitim almış ve yeterliliğini belgelemiş psikologlar sertifika alanlarındaki tıbbi uygulamalarda görev alabilirler. Uzman tabibin teşhis ve yönlendirmesiyle ya da bağımsız olarak yapılabilecek mesleki uygulamalar, bu bentteki prensipler çerçevesinde Sağlık Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle belirlenir”

73 **Bulut**, s. 85; **Üzülmez**; sağlık hizmeti veren diğer kişiler ibaresinin muayene, teşhis ve tedaviyle ilgili sağlık hizmeti niteliğindeki işleri yapan diğer kişileri ifade ettiğini belirtmektedir. **Üzülmez**, s. 836.

74 **Erbaş**, s. 148.

75 Yarg. 4. CD., 19.01.2015, 2014-8297/2015-1500, (<https://www.lexpera.com.tr> (çevrimiçi), son erişim tarihi 29.04.2018).

76 **Çakmut**, s. 1059; **Zafer**, s. 1335; **Kolcu**, s. 174.

77 **Ünver**, s. 334; **Erbaş**, s. 149; **Giyik**, s. 193.

78 Bu görüşte olanlar: **Zafer**, s. 1336; **Koca/Üzülmez**, s. 986; **Kocasakal**, s. 175; **Yaşar/ Gökcan/Artuç**, s. 8041; İsmail Malkoç, Açıklamalı Türk Ceza Kanunu: Madde 242-345, C. IV, Ankara, 2013, s. 4698; **Hakeri**, Tıp Hukuku, s. 1183; **Bulut**, s. 85; **Artuk/ Gökcen/ Yenidünya**, s. 7903; **Üzülmez**, s. 837; **Baytaz**, s.172.

79 TCK m. 280’in gerekçesi de aynı yöndedir: “Devlet eliyle işletilen sağlık kuruluşlarında görev yapan sağlık mesleği mensupları, kamu görevlisi sıfatını taşımaktadırlar. Bu kişilerin suçu bildirme yükümlülüğüne aykırı davranışları hâlinde, yukarıdaki madde (TCK m. 279) hükmü uygulanacaktır.”

görüşe⁸⁰ göre ise sağlık mesleği mensubunun suçu bildirmemesi suçunda faillik bakımından sadece sağlık mesleği mensubu olma koşulu arandığından, bu suçun faili olmak bakımından sağlık mesleği mensubu olmak yeterli olup, failin kamu görevlisi olup olmamasının bir önemi bulunmamaktadır. Yargıtay kamu görevlisi olan sağlık mesleği mensubunun TCK m. 279'a göre cezalandırılacağını kabul ederek, m. 280'in kamu görevlisi olmayan sağlık mesleği mensupları tarafından işlenebileceğini kabul etmektedir⁸¹.

Kanaatimizce bu suçun faili olabilmek bakımından sağlık mesleği mensubu olmak yeterlidir. Ancak suçu bildirme yükümlülüğü altında bulunan kişinin aynı zamanda kamu görevlisi olması durumunda sorunun içtima başlığı altında değinileceği üzere; içtima hükümleri bağlamında çözümlenmesi gerekir.

Sağlık mesleği mensuplarının bu suçun faili olabilmeleri için kanuni düzenlemeler⁸² çerçevesinde mesleklerini icra hususunda yetkili kılınmış olmaları gerekmektedir⁸³. Bu bakımdan diploması olmadığı halde hekimlik yapanlar, çıkıkçı, kırıkçı veya üfürükçü olarak adlandırılan kimseler bu suçun faili olamazlar⁸⁴.

Psikiyatristler uzmanlık alanlarının niteliği gereği, hastaları hakkında diğer hekimlere nazaran daha özel nitelikteki sırlara sahip olurlar. Bu bakımdan terapi sırasında hastasının bir suç işlediğini öğrenen psikiyatristin, bu suçu bildirme yükümlülüğü olup olmadığı tartışılmaktadır. Ancak psikiyatristler bakımından kanuni düzenlemede bir istisnaya yer verilmediğinden bu tartışma gereksiz olup, psikiyatristlerin de bildirim yükümlülüğünün bulunduğunu kabul etmek gerekir⁸⁵.

Bir suçun işlendiğine yönelik belirtiyile birden fazla sağlık mesleği mensubunun karşılaşması durumunda bildirim yükümlülüğünün ne şekilde olacağı tartışmalıdır. Bir görüşe⁸⁶ göre bu kişilerden yalnızca birinin bildirimde bulunması durumunda diğerlerinin bildirim yükümlülüğü ortadan kalkmaktadır. Diğer görüşe göre⁸⁷ ise suç işlendiği yönünde bir belirtiyile karşılaşan kişilerden yalnızca birinin bildirimde bulunması sadece kendisi bakımından öngörülen bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmesi olup, bildirim yükümlülüğü her kişi bakımından bağımsızdır. Kanaatimizce burada emredici bir norm söz konusu olup, kanun koyucu bu normda emredilen harekette bulunmamayı cezalandırmaktadır. Bu bakımdan yalnızca bir kişinin

80 Bu görüşte olanlar: Ünver, s. 334; Tezcan/Erdem/Önok, s. 1257; Koca, s. 127; İplikçi, s. 85; Arslan Hızal, s. 133; Zeki Hafizoğulları/Bilent Hayri Acar, "Suçu Bildirmeme Suçları", Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.II, S.1, 2016, s. 196; Hayrunnisa Özdemir, "Hadım Etme ve Hekimin Sır Saklama Yükümlülüğü", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XIV, 2010, S. 1, s. 156.

81 Yarg. CGK., 28.02.2017, 2014-269/2017-108; Yarg. 9. CD., 15.05.2014, 2013-16353/2014-6220; Yarg. 4. CD., 17.12.2012, 2012-13441/2012-30482; Yarg. 9. CD., 27.03.2014, 2013-7718/2014-4278 (<https://www.lexpera.com.tr> (çevrimiçi), son erişim tarihi 29.04.2018.)

82 Bu düzenlemelerden kasıt 1219 sayılı Tababet Ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun ile 6023 sayılı Türk Tabipleri Birliği Kanunudur.

83 Zafer, s. 1335; Ünver, s. 334.

84 Bulut, s. 85.

85 Aynı yönde bkz. Ünver, s. 334; Koca, s. 125.

86 Çakmut, s. 1052, 1053.

87 Ünver, s. 346.

bildirimde bulunması, kanunda emredilen şekilde harekette bulunmayanların cezalandırılmasını engellemelidir.

4. Mağdur

Sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçu adliye karşı işlenen suçlardan olup, bu suçla korunan hukuki değer adliyenin faaliyet ve fonksiyonlarının sağlıklı bir şekilde icrasındaki toplumsal yarar olduğunu ifade etmiştik. Bu suçla en nihayetinde toplumsal yarar ve dolayısıyla toplumdaki herkes zarar görmüştür⁸⁸. Dolayısıyla sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçunun mağduru toplumu oluşturan herkeştir⁸⁹. Bu itibarla sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçunun mağduru belli bir kişi değildir.

B. MANEVİ UNSUR

Sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçu kasten işlenebilen bir suçtur. Bu itibarla failin kastının bildirim yapılması gereken anı, bildirim yapılacağı yetkili makamı ve bizzat bildirim yapılmaması şeklindeki ihmali hareketi kapsamaması gerekmektedir⁹⁰. Suçun kanunda taksirli hali düzenlenmediğinden taksirle işlenebilmesi mümkün değildir.

Sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçu, kanuni tanımında özel bir amaç ve saik öngörülmediğinden genel kastla işlenebilen bir suçtur⁹¹. Bu itibarla suç işlendiğine yönelik bir belirtiyi karşılaştıran sağlık mesleği mensubunu bu suçu bildirmemeye veya bildirme hususunda gecikme göstermeye yönelten amaç ve saikin suçun oluşumu bakımından bir önemi bulunmamaktadır.

Öğretide bu suçun olası kastla işlenip işlenemeyeceği hususu tartışmalıdır. Bir görüşe⁹² göre bu suç olası kastla işlenemeyip, yalnızca doğrudan kastla işlenebilir. Zira TCK m. 280'in gerekçesinde işlendiği öğrenilen bir suçtan söz edilmiş olup, bu bağlamda ancak işlendiği hususunda kesin bilgi sahibi olunan bir suçla ilgili olarak bildirim yükümlülüğünün varlığından söz edilebilir. Bizim de iştirak ettiğimiz diğer görüşe⁹³ göre ise bu suç doğrudan kastla işlenebileceği gibi olası kastla da işlenebilir.

88 Erbaş, s. 154.

89 Kocasakal, s. 179; Koca/Üzülmöz, s. 986; Kolcu, s. 183; Erbaş, s. 154; Üzülmöz, s. 837. Hafizoğulları/Acar; bu suçun mağdurunun bir idare olarak Adalet Bakanlığı olduğunu ifade etmektedir. Hafizoğulları/Acar, s. 186.

90 Erdem, s. 117.

91 Abdurrahman Burak Karahan, "Bilgi ve Belge Vermeme Suçu (Bank.K m. 153/1)", Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XXII, 2018, S. 3, s. 146.

92 Özgenç, "Sağlık Mesleği Mensuplarının Suçu Bildirme Yükümlülüğünün Kapsam ve Sınırları" (çevrimiçi), son erişim tarihi: 26.04.2018; Koca, s. 127; Koca/Üzülmöz, s. 993; Kocasakal, s. 213.

93 Tezcan/Erdem/Önok, s. 1259; Ünver, s. 355; Kolcu, s.198; Bulut, s. 90; Zafer, s. 1345; Erdem, s. 117; Gıyık, s. 201.

Öncelikle ifade edelim ki TCK m.280'nin metniyle gerekçesi arasında çelişki bulunmaktadır. Maddenin gerekçesi ilgili olduğu m. 280'i değil de daha çok m. 278⁹⁴ ve m. 279⁹⁵ hükümleri dikkate alınarak yazılmıştır⁹⁶. Madde metninde suç işlendiğine yönelik bir belirtiyile karşılaştırılması durumunda sağlık mesleği mensupları bildirimde bulunmakla yükümlü kılınırken, gerekçede ise m. 278 ve m. 279'da olduğu gibi sağlık mesleği mensupları işlendiğini öğrendikleri suçun bildirilmesiyle yükümlü kılınmaktadır⁹⁷. Bu durumda madde metnini dikkate alarak, bildirim yükümlülüğünün doğması bakımından suçun öğrenilmesini değil, suça yönelik bir belirtiyile karşılaştırılmasını esas almalıyız. Böylece bildirim yükümlülüğünün doğması için failin kesin olarak bir suçun işlendiğini öğrenmesi değil, işlendiği hususunda şüphe oluşturacak bir belirtinin varlığı dahi yeterlidir⁹⁸. Bu bakımdan belirti sağlık mesleği mensubunda suç işlendiğine yönelik kesin bir kanaat oluşturmuyor olsa dahi suç işlendiğine yönelik makul bir şüphe oluşturuyorsa, bu durumda bildirim yükümlülüğünün ihlal edilmesi durumunda, suçun olası kastla işlenebileceği sonucuna varmaktayız.

Sağlık mesleği mensubunun kastı suçun maddi unsurlarını kapsmalıdır. Bu itibarla suçun maddi unsurlarında hata⁹⁹ halinde failin kastı kalkar, suçun kanunda taksirli hali düzenlenmediğinden failin cezai sorumluluğu söz konusu olmaz¹⁰⁰. Sözelimi bir hekim suç işlendiğine yönelik bir belirtiyile karşılaşmasına rağmen bu belirtinin bir suçla değil de bir sözleşmeye aykırılıkla bağlantılı olduğunu düşünerek bildirimde bulunmazsa veya yanlış makama bildirimde bulunursa¹⁰¹, bu durumlarda failin kastı kalkmaktadır¹⁰². Yahut sağlık mesleği mensubunun bildirim yükümlülüğünün anına ilişkin hataya düşmesi durumunda eğer fail daha sonraki bir zamanda bildirimde bulunmayı düşündüğü için geç bildirimde bulunmuşsa bu durumda da maddi unsurlarda hata gündeme gelmekte ve failin kastı kalkmaktadır¹⁰³.

94 TCK m. 278: "(1) İşlenmekte olan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişi, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) İşlenmiş olmakla birlikte, sebebiyet verdiği neticelerin sınırlandırılması halen mümkün bulunan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişi, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır. (3) Mağdurun onbeşyaşımı bitirmemiş bir çocuk, bedensel veya ruhsal bakımdan engelli olan ya da hamileliği nedeniyle kendisini savunamayacak durumda bulunan kimse olması halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza, yarı oranında artırılır.(4) Tanıklıktan çekinebilecek olan kişiler bakımından cezaya hükmolunmaz. Ancak, suçu önleme yükümlülüğünün varlığı dolayısıyla ceza sorumluluğuna ilişkin hükümler saklıdır."

95 TCK m. 279: "(1) Kamu adına soruşturma ve kovuşturmayı gerektiren bir suçun işlendiğini göreviyle bağlantılı olarak öğrenip de yetkili makamlara bildirimde bulunmayı ihmal eden veya bu hususta gecikme gösteren kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) Suçun, adli kolluk görevini yapan kişi tarafından işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkraya göre verilecek ceza yarı oranında artırılır."

96 Ünver, s. 339.

97 Ünver, s. 339.

98 Toroslu, s. 337.

99 Suçun maddi unsurlarında hata, suçun maddi unsurlarına ilişkin eksik ve yanlış tasavvuru ifade etmektedir. Maddi unsurlarda hatanın kastı kaldırabilmesi için failin tasavvuru, zihninden geçirdiklerinin gerçekleşmesi durumunda failin suç teşkil etmemesi gerekmektedir. Adem Sözüer, Ceza Hukuku Uygulama Rehberine Giriş ve Pratik Çalışma Notu, İstanbul, 2013, s. 25.

100 Sözüer, s. 25.

101 Erbaş, s. 154.

102 Artuk/Gökçen/Yenidünya, s. 7904.

103 Tezcan/Ertem/Önok, s. 1259.

C. HUKUKA AYKIRILIK UNSURU

Sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçu bakımından ceza hukukunun temel ilkelerinden birisi olan “*nemo tenetur ilkesi*” göz önünde bulundurulmalıdır. Nemo tenetur ilkesi 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (AY) m. 38/5’de düzenlenmiştir. AY m. 38/5’e göre; “*Hiç kimse kendisini ve kanunda gösterilen yakınlarını suçlayan bir beyanda bulunmaya veya bu yolda delil göstermeye zorlanamaz.*” Bu bakımdan sağlık mesleği mensubu kendisi veya yakınlarından¹⁰⁴ biri tarafından işlenen suça ilişkin bir belirtiyile karşılaşmasına rağmen durumu yetkili makamlara bildirmemesi suç oluşmamakta ve fail cezalandırılmamaktadır. Zira bu durumda hukuka uygunluk nedenlerinden hakkın kullanılması hukuka uygunluk nedeni gündeme gelmektedir¹⁰⁵. Sözelimi görevi sırasında eşi tarafından işlenen suça ilişkin bir belirtiyile karşılaşan hekimin bu durumu yetkili makamlara bildirmemesi anayasal bir hakkın kullanılması olur ve suç oluşmaz.

Öğretide bu hakkın TCK m. 280’de açıkça düzenlenmemiş olmasından dolayı sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçu bakımından bir hukuka uygunluk nedeni olmadığını ileri süren bir görüş¹⁰⁶ bulunmaktadır. Kanaatimizce bu görüşe iştirak etmek mümkün değildir. Zira AY m. 38/5 genel bir hukuka uygunluk nedeni olup, tüm suçlar bakımından doğrudan uygulanabilir üst bir normdur¹⁰⁷. Dolayısıyla bu hukuka uygunluk nedeninin her suç bakımından özel olarak düzenlenmesine gerek bulunmamaktadır¹⁰⁸.

Sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçu adliye karşı işlenen suçlardan olup, bildirimde bulunulmayan suçun mağdurunun ilgili sıfatıyla rızası, bildirmeme fiilini hukuka uygun hale getirmez¹⁰⁹. Zira bu suçla adliyenin faaliyet ve fonksiyonlarının sağlıklı bir şekilde icrasındaki toplumsal yarar korunmakta ve bu yarar üzerinde de suçun mağdurunun herhangi bir tasarruf yetkisi bulunmamaktadır.

TCK m. 192/4’e 6763 sayılı kanun m. 16 ile eklenen cümleyle sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçu bakımından özel bir hukuka uygunluk nedeni kabul edilmiştir. Buna göre; uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişinin, hakkında kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmaktan dolayı soruşturma başlatılmadan önce resmi makamlara veya sağlık kuruluşlarına başvurarak tedavi ettirilmesini istemesi durumunda sağlık mesleği mensuplarının bildirim yükümlülüğü doğmamaktadır. Dolayısıyla bu durumda sağlık mesleği mensuplarının bildirimde bulunmaması hukuka uygun bir hareket olarak değerlendirilir ve bu durumda suç oluşmaz.

104 Kanaatimizce AY m. 38/5’te yer alan “yakın” kavramından anlamamız gereken 5271 sayılı CMK’da “kendisi ve yakınları aleyhine tanıklıktan çekinme” başlıklı m. 48’te belirtilen kişilerdir. Aynı yönde bkz. **Koca/Üzülmez**, s. 994; **Zafer**, s. 1346; **Kocasakal**, s. 209; **Karahan**, s. 148; **Baytaz**, s.174; **Giyik**, s. 195. Yakın kavramını 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu hükümlerini esas alarak ortaya koyan görüş için bkz. **Çakmut**, s. 1056; **Kolcu**, s. 200.

105 **Erbaş**, s. 164.

106 **Ünver**, s. 356.

107 **Çakmut**, s. 1056; **Kocasakal**, s. 209; **Giyik**, s. 195.

108 **Mahmutoğlu/Karadeniz**, s. 557.

109 **Kocasakal**, s. 207; **Tezcan/Erdem/Önok**, s. 1260; **Zafer**, s. 1346.

Sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçu bakımından sır saklama yükümlülüğünün¹¹⁰ bir hukuka uygunluk nedeni olup olmadığının incelenmesi gerekmektedir. Sağlık mesleği mensupları bir yandan görevleri sırasında öğrendikleri sırlar bakımından meslek sırrı kapsamında, bu sırları korumakla yükümlü kılınmışken, diğer yandan görevleri sırasında suç işlendiğine yönelik bir belirtiyile karşılaştıklarında bu durumu yetkili makamlara bildirmekle yükümlü kılınmıştır.

Kanun koyucu sır saklama yükümlülüğüyle suçu bildirme yükümlülüğünün arasında önceliği bildirim yükümlülüğüne vermiştir¹¹¹. Başka bir deyişle sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçu uyarınca sağlık mesleği mensubu görevi sırasında suç işlendiğine yönelik bir belirtiyile karşılaştığında yetkili makamlara bildirimde bulunmakla yükümlü olduğundan sır saklama yükümlülüğünün ihlal edildiğinden bahsedemeyiz¹¹². Sözelimi bir hekimin sır saklama yükümlülüğünü ihlali sürerek bildirimde bulunmaması hukuka uygun bir hareket olarak kabul edilemez. Nitekim sağlık mesleği mensubunun sır saklama yükümlülüğünün temel dayanağı olan TDN m. 4'te¹¹³ sağlık mesleği mensubunun görevini yaptığı sırada öğrendiği sırları ancak kanuni bir mecburiyetin varlığı halinde açıklayabileceği düzenlenmiştir. Bu bakımdan sağlık mesleği mensubunun suçu bildirmemesi suçu sır saklama yükümlülüğünün kanuni bir istisnasıdır¹¹⁴. Dolayısıyla sır saklama yükümlülüğü suçu bildirmeme suçu bakımından bir hukuka uygunluk nedeni değildir. Ancak sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçunun öngördüğü bildirim yükümlülüğü, sır saklama yükümlülüğüne ilişkin suçlar¹¹⁵ bakımından kanun hükmünü icra hukuka uygunluk nedeni kapsamında değerlendirilebilir¹¹⁶.

110 Sağlık mesleği mensupları görevlerini icra ettikleri sırada hasta ve hasta yakınlarıyla ilgili sırlara vakıf olabilmektedirler. Bu itibarla hastalığın teşhis ve tedavisi süresince hastaya ait bilgileri öğrenen sağlık mesleği mensupları kural olarak bu sırları saklama yükümlülüğü altındadır. Sağlık mesleği mensuplarının sır saklama yükümlülüğünün kapsamına hastanın maddi veya manevi menfaatini zedeleyecek her husus girebilir. **Zafer Zeytin**, "Hekimin Sır Saklama Yükümlülüğü", *Türkiye Klinikleri J. Med Ethics*, C. XIV, S. 2, 2006, s. 80. Başka bir deyişle sağlık mesleği mensupları görevlerinin icrası kapsamında öğrendikleri, hastanın gizli tutulmasında çıkarı bulunan ve açıklanmasının hastayı maddi ve manevi yönden zarara uğratacak bilgileri saklamakla yükümlüdür. **Sinem Karasu**, *Hekimin Sır Saklama Yükümlülüğü*, İstanbul, 2009, s. 64,65. Aksi bir davranış sır sahibinin ve hatta yakınlarının kişilik haklarına saldırı niteliği taşıyacağından sağlık mesleği mensuplarının hukuki ve cezai sorumlulukları gündeme gelebilecektir. **Karasu**, s. 64,65. Sağlık mesleği mensupları tüm üçüncü kişilere karşı hastanın sırrını saklamakla yükümlüdür. **Özdemir**, s. 152; **Maral Törenli Çakıroğlu**, "Hekimin Borçlarından Özel Olarak Sır Saklama Borcu", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XII, S. 2, 2010, s. 172; **Zeytin**, s. 80; **Giyik**, s. 182. Bu itibarla sağlık mesleği mensuplarının üçüncü kişi konumunda bulunan hekimlere ve hasta yakınlarına dahi sır niteliğindeki bilgileri açıklamaması gerekmektedir. **Özdemir**, s. 152. Sağlık mesleği mensuplarının görevleri nedeniyle öğrendikleri sırları sadece bir suçun varlığı halinde açıklamaları mümkündür. **Çakıroğlu**, s. 175.

111 **Tezcan/Erdem/Önok**, s. 1259; **Kolcu**, s. 201; **Zafer**, s. 1329.

112 **Zeytin**, s. 81.

113 TDN m. 4: "*Tabip ve dış tabibi, meslek ve sanatının icrası vesilesiyle muttali olduğu sırları, kanuni mecburiyet olmadıkça, ifşa edemez.*"

114 **Giyik**, s. 187.

115 Örneğin; Özel Hayatın Gizliliğini İhlal Suçu (TCK m. 134), Kişisel Verilerin Kaydedilmesi Suçu (TCK m. 135), Verileri Hukuka Aykırı Olarak Ele Geçirme Suçu (TCK m. 136).

116 **Erbaş**, s. 158; **Özdemir**, s. 155-157.

Öğretide sağlık mesleği mensuplarının, sır saklama yükümlülüğü karşısında aynı zamanda işlenen suçları bildirme yükümlülüğü altında olmasını destekleyenler olduğu gibi eleştirenler de bulunmaktadır¹¹⁷. Eleştirenler¹¹⁸; sağlık mesleği mensuplarının hem sır saklama yükümlülüğü hem de suçları bildirim yükümlülüğü altında bulunmalarının birbiriyle bağdaşmadığını, sağlık mesleği mensuplarının toplum yararı ile asli görevleri olan hastalarının menfaatinin korunması bakımından ikileme düştüğünü, suçların yetkili makamlara bildirilmesiyle toplum güvenliği sağlanmaya çalışılırken temel hasta haklarından biri olarak kabul edilen hastaların sırlarının saklanmasını isteme hakkını da gözetmek gerektiğini, bu bakımdan TCK m. 280 düzenlenmesinin yeniden gözden geçirilmesinin yerinde olacağını ifade etmektedirler. Destekleyenler¹¹⁹ ise; TCK m.280'in sağlık mesleği mensuplarının sır saklama yükümlülüğüyle bağdaşmadığına yönelik eleştirilerin yerinde olmadığını, zira bir hukuk devletinde ancak hukuk düzenini ihlal etmeyen bilgiler bakımından sır saklama yükümlülüğünün söz konusu olacağını, işlenen bir suçun saklanmasının sır saklama yükümlülüğü kapsamında olmadığını ifade etmektedirler. Nitekim “Barış esasına dayalı hukuk toplumunda yaşama hakkına sahip olan herkes, toplum barışını bozucu nitelik taşıması dolayısıyla devletten suç işlenmesinin önlenmesini ve suçluların cezalandırılmasını talep hakkına sahip(...)”¹²⁰ olduğu ve suçu bildirme yükümlülüğünün suç ve suçlulukta mücadele bakımından önem arz ettiği göz ardı edilmemelidir¹²¹.

Kanaatimizce sağlık mesleği mensuplarının sır saklama yükümlülüğü toplumun yararının kişisel yararlarından üstün tutulması nedeniyle görev sırasında suç işlendiğine yönelik bir belirtinin bulunması durumunda ortadan kalkacak, bu yükümlülüğün yerini suçu bildirme yükümlülüğü alacaktır. Bu itibarla sağlık mesleği mensuplarının sır saklama yükümlülüğü karşısında aynı zamanda işlenen suçları bildirme yükümlülüğü altında olmasını destekleyen görüşlere iştirak etmekteyiz.

Sağlık mesleği mensuplarının bazı durumlarda tanıklıktan çekinmeleri mümkündür. CMK m. 46'da meslekleri ve sürekli uğraşları sebebiyle tanıklıktan çekinebilecek kişilere yer verilmiştir. CMK m. 46/1-b'ye göre; “Hekimler, diş hekimleri, eczacılar, ebeler ve bunların yardımcıları ve

117 Bu görüşler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Erbaş, s. 47 vd.

118 Karasu, s. 74; Yahya Deryal, “Hekimin “Sır Saklama” ve “İhbar” Yükümlülükleri” (çevrimiçi), www.aktuelpsikoloji.com, son erişim tarihi: 27.02.2019. Zafer'e göre; “Suçun ihbar edilmemesindeki menfaat ne kadar büyük olursa olsun, suç ihbar edilmek zorundadır. İhbar etmemedeki menfaatin büyüklüğü, eylemi suç olmaktan çıkarmaz. Yasa koyucu ihbar yükümlülüğü öngörerek üstün menfaati kendisi belirlemiştir. Kanaatimizce, o durumda menfaatler arasında değerlendirme yapma imkânının sağlık mesleği mensubuna verilmesi yani sağlık mesleği mensubunun ihbar etmekle elde edilecek menfaatle ihbar yapılmamak suretiyle elde edilecek menfaati karşılaştırma imkânına sahip kılınması yerinde olurdu. Hakim, uygulamada suçun unsurlarının gerçekleşip gerçekleşmediğini denetlerken bu takdir yetkisinin doğru kullanılıp kullanılmadığını araştırabilir ve kötüye kullanmaları engelleyebilirdi.” Zafer, s.1329.

119 Üzülmöz, 844. 07.07.2004 tarihinde Adalet Komisyonu'nda yapılan görüşmede: “Adem Sözüer: Suç olması halinde... Burada özellikle terör örgütleri bakımından düşünülen bir maddedir bu, alt komisyon da bu yönde tartışılmıştır, komisyon üyeleri hatırlayacak. Biz burada belli bir boşluk alan bırakacak olursak, o zaman polisle, askerle çatışan kişilerin bazı yerlerde tedavi edilmesini sonuçlarız ki, bu bakımdan konulması gerekir. Suç vakiasının bildirilmesi gerekir” demek suretiyle sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçunun önemine işaret etmiştir. T.C. Adalet Bakanlığı Yayın İşleri Dairesi Başkanlığı, s. 967, 968.

120 TCK m. 278'in gerekçesinden.

121 Erbaş, 48.

diğer bütün tıp meslek veya sanatları mensuplarının, bu sıfatları dolayısıyla hastaları ve bunların yakınları hakkında öğrendikleri bilgiler” bakımından tanıklıktan çekinme hakları bulunmaktadır.

Öğretideki bir görüşe¹²² göre bu düzenlemeden hareketle sağlık mesleği mensuplarının hasta ve hasta yakınlarının faileri oldukları suçları bildirme yükümlülüğü bulunmayıp, bu durumlarda CMK m. 46 sağlık mesleği mensupları bakımından bir hukuka uygunluk nedeni olarak kabul edilmelidir. Bizim de iştirak ettiğimiz diğer görüşe¹²³ göre ise CMK m. 46 sağlık mesleği mensuplarına tanıklıktan çekinme hakkı tanımış ise de; bu hak bildirimde bulunmayı kapsamamaktadır. Bu bakımdan sağlık mesleği mensuplarının CMK m. 46’ya dayanarak suçu bildirmemesi hukuka uygun bir davranış olarak kabul edilmez. Böylece sağlık mesleği mensupları bir suç işlendiğine yönelik belirtiyile karşılaştıklarında yetkili makamlara bildirimde bulunmakla yükümlü olurlarken öte yandan aynı suçun soruşturması ve kovuşturması bakımından ise tanıklıktan çekinebilmektedirler¹²⁴.

Öte yandan öğretideki bir görüşe göre CMK m. 46 uyarınca tanıklıktan çekinilebilecek haller suç teşkil etmeyen olaylarla sınırlıdır¹²⁵. Bizim de iştirak ettiğimiz diğer görüşe¹²⁶ göre ise görevi sırasında suç işlendiğine yönelik bir belirtiyile karşılaşan sağlık mesleği mensubu hem TCK m. 280 uyarınca yetkili makamlara bildirimde bulunmakla yükümlüyken, hem de soruşturma ve kovuşturma aşamasında CMK m. 46 uyarınca tanıklıktan çekinme hakkına sahiptir. Zira kanun koyucu CMK m. 46’da tanıklıktan çekinilebilecek hallerin suç teşkil etmeyen olaylarla sınırlı olduğuna yönelik bir ibareye yer vermemiştir¹²⁷. Bu itibarla her iki düzenleme birbiriyle bağdaşabilir görünmese dahi¹²⁸ tanıklıktan çekinilebilecek halleri suç teşkil etmeyen olaylarla sınırlandırmayı, şüpheli-sanık aleyhine dar yorumlamamak gerekmektedir.

IV. KUSURLULUK

Sağlık mesleği mensubunun cezalandırılabilmesi için kusurlu olması, yani kınanabilir olması gerekir. Zira ceza hukuku sistemimizde “*kusursuz ceza olmaz*” ilkesi geçerlidir. Bu bakımdan sağlık mesleği mensubunun kusurunun bulunmadığı hallerde, fiilin suç olma özelliği korunmasına rağmen failin cezai sorumluluğuna gidilemez.

Sağlık mesleği mensubunun bu suç bakımından kusurlu sayılabilmesi için bildirim imkânına sahip olması, bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmesinin ondan beklenebilir olması gerekir.

122 **Özgenç**, “Sağlık Mesleği Mensuplarının Suçu Bildirme Yükümlülüğünün Kapsam ve Sınırları” (çevrimiçi), son erişim tarihi: 26.04.2018; **Kocasakal**, s. 209.

123 **Tezcan/Erдем/Önok**, s. 1259; **Erbaş**, s. 170; **Kolcu**, s. 202; **Bulut**, s. 92.

124 **Tezcan/Erдем/Önok**, s. 1259, 1260; **Baytaz**, s.176; **Zeytin**, s. 81.

125 **Erbaş**, s. 170.

126 **Veli Özer Özbek/Koray Doğan/Pınar Bacaksız**, Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara, 2019, s. 617.

127 Kanun koyucu, TCK m. 278’de düzenlenen suçu bildirmeme suçu bakımından açıkça “*Tanıklıktan çekinebilecek olan kişiler bakımından cezaya hükümlenmez. Ancak, suçu önleme yükümlülüğünün varlığı dolayısıyla ceza sorumluluğuna ilişkin hükümler saklıdır.*” ibaresine yer vermiştir.

128 **Özbek/Doğan/ Bacaksız**, s. 617.

Eğer failin içinde bulunduğu somut koşullar, bildirimde bulunmasına imkân vermeyecekse, failin kusurlu olduğundan bahsedemeyiz¹²⁹. Bu itibarla sağlık mesleği mensubunun bildirimde bulunmaması veya bildirimde bulunma hususunda gecikme göstermesi beklenmedik halden veya mücbir sebepten kaynaklanmaktaysa kusurlu olduğundan bahsedemeyiz. Sözgelimi sağlık mesleği mensubu suç işlendiğine yönelik bir belirtiyile karşılaştıktan sonra kaza geçirmesi, telefon hatlarında bir arıza yaşanması gibi sebeplerle veya doğa olayları sebebiyle bildirimde bulunamazsa veya bildirimde bulunmak hususunda gecikme gösterirse kendisine kusur yüklenemeyeceğinden cezai sorumluluğuna gidilemez.

Sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçu bakımından zorunluluk hali gündeme gelebilir. Sözgelimi; bir hekim on üç yaşındaki bir kız çocuğunun cinsel istismara uğradığına yönelik bir belirtiyile karşılaşmasına rağmen kız çocuğunun töre saikiyle öldürüleceği hususunda ağır ve muhakkak bir tehlikenin bulunduğundan bahisle cinsel istismar vakasını yetkili makamlara bildirmese, bu durumda zorunluluk hali gündeme gelir ve faile ceza verilmez. Yahut hekim suç işlendiğine yönelik bir belirtiyile karşılaşır ancak ağır yaralı bir hastaya acil tıbbi müdahalede bulunduğu için kolluk makamları öğrenmeden önce bildirimde bulunamazsa yine zorunluluk hali gündeme gelir ve faile ceza verilmez¹³⁰. Nitekim Yargıtay¹³¹ sağlık ocağında hekim olan sanığın, iş yoğunluğu nedeniyle olayı kolluğa bildiremediğini savunması ve bu savunmasının aksinin ispat edilememesi karşısında, yetersiz gerekçeyle hakkında mahkûmiyet kararı verilmesini bozma nedeni olarak kabul etmiştir.

Sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçunun cebir ve tehdit altında işlenmiş olması mümkündür. Sözgelimi; bir hemşire görevi sırasında suç işlendiğine yönelik bir belirtiyile karşılaşmasına rağmen ölümle tehdit edildiğinden dolayı yetkili makamlara bildirimde bulunamamış olabilir. Bu durumda suç, cebir ve tehdit altında işlendiğinden, TCK m. 28 uyarınca faile yani bildirimde bulunamayan hemşireye ceza verilmez.

Sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçu bakımından kusurluluğu etkileyen hata hali gündeme gelebilir. TCK m. 30/3 uyarınca kusurluluğu kaldıran ve azaltan nedenlere ait koşulların gerçekleştiği hususunda kaçınılmaz bir hataya düşen kişi cezalandırılmaz. Düşülen hata kaçınılabılır bir hataysa faile ceza verilir ancak bu hata durumu TCK m. 61 uyarınca temel cezasının belirlenmesinde dikkate alınır. Sözgelimi; bir hekim on üç yaşındaki bir kız çocuğunun cinsel istismara uğradığına yönelik bir belirtiyile karşılaşmasına rağmen kız çocuğunun töre saikiyle öldürüleceğini düşünerek cinsel istismar vakasını yetkili makamlara bildirmez, ancak esasında ailenin töre saikiyle çocuğu öldürme niyeti yoksa bu durumda hekimin zorunluluk halinin koşullarında hataya düşmesi hali söz konusudur¹³². Hekimin bu hatası kaçınılmaz bir hataysa ceza verilmez. Kaçınılabılır bir hataysa ceza verilir ancak bu durum m. 61 uyarınca temel cezanın belirlenmesinde dikkate alınır.

129 Koca/Üzülmez, s. 993.

130 Erbaş, s. 174; Zafer, s. 1347.

131 Yarg. 4. CD., 17.12.2012, 13441/30482 (<https://www.lexpera.com.tr> (çevrimiçi), son erişim tarihi 29.04.2018.)

132 Erbaş, s. 176.

Sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçu bakımından haksızlık hatası hali de gündeme gelebilir. Nitekim sağlık mesleği mensubunun görevini yaptığı sırada suç işlendiğine yönelik bir belirtiyile karşılaşmasına rağmen bunu bildirmemenin suç olduğu konusunda hataya düşmesi mümkündür. Bu durumda failin düştüğü hata kaçınılmaz bir hataysa TCK m. 30/4 uyarınca faile ceza verilemez, eğer kaçınılabilir bir hataysa faile ceza verilir ancak bu hata durumu TCK m. 61 uyarınca temel cezasının belirlenmesinde dikkate alınır.

V. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ

A. TEŞEBBÜS

Sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçu gerçek ihmali bir suçtur. Öğretide gerçek ihmali suçlara teşebbüsün mümkün olup olmadığı hususu tartışmalıdır. Bir görüşe göre; gerçek ihmali suçlar sırf hareket suçu olduklarından bu tip suçlara teşebbüs mümkün değildir¹³³. Diğer görüşe¹³⁴ göre ise gerçek ihmali suçlar bakımından failin kanunen emredilen hareketi gerçekleştirmesi için uygun bir zaman aralığının mevcut olduğu durumlarda suça teşebbüs mümkün iken; failin kanunen emredilen hareketi gerçekleştirmesi için uygun bir zaman aralığının mevcut olmadığı durumlarda suç tamamlanmış olacağından suça teşebbüs mümkün değildir¹³⁵. Kanaatimizce sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçu bakımından failin “*bildirimde bulunmak*” şeklindeki icrai hareketi gerçekleştirebilmesi için uygun bir zaman aralığının mevcut olduğu durumlarda bu suça teşebbüs gündeme gelmektedir.

Öte yandan sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçu aynı zamanda soyut tehlike suçudur. Soyut tehlike suçları bakımından teşebbüsün mümkün olabilmesi için tipik hareketin bir oluşum sürecine sahip olması veya parçalara bölünebilir olması gerekmektedir¹³⁶. Bu bakımdan sağlık mesleği mensubunun “*bildirmeme*” veya “*bildirimde bulunmak hususunda gecikme göstermek*” şeklindeki ihmali hareketlerinin bir oluşum sürecine sahip olduğu ve parçalara bölünebilir olduğundan bahsedilebildiği durumlarda sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçuna teşebbüs mümkündür.

Bu açıklamalar ışığında sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçuna teşebbüsün fiiliyatta çok nadir görülebileceğini ifade etmekle birlikte en azından teorik olarak teşebbüsün mümkün olduğunu söyleyebiliriz¹³⁷. Özellikle “*bildirimde gecikme göstermek*” fiili bakımından teşebbüs gündeme gelebilir. Somut olaya göre belirlenecek makul süre dolmadan failin iradesi

133 Bu görüşte olan yazarlar için bkz. **Hakan Hakeri**, Ceza Hukukunda İhmal Kavramı ve İhmali Suçların Çeşitleri, Ankara, 2003, s. 263; **Pervin Aksoy İpekçioğlu**, Türk Ceza Hukukunda Suça Teşebbüs, Ankara, 2009, s. 189, 190.

134 Bu görüşte olan yazarlar için bkz. **Hakeri**, İhmal Kavramı, s. 264 **Aksoy İpekçioğlu**, s. 191.

135 **Hakeri**, İhmal Kavramı, s. 264.

136 **Aksoy İpekçioğlu**, s. 185; **Karahan**, s.154.

137 **Ünver**, s. 356; **Erbaş**, s. 178. Aksi görüş için bkz. **Tezcan/Erdem/Önok**, s. 1260; **Zafer**, s. 1346; **Hakeri**, Tıp Hukuku, s. 1189; **Koca/Üzülmüş**, s. 995; **Kocasakal**, s. 219; **Çakmut**, s. 1057.

dışında yetkili makamlar suçtan haberdar olmuşsa suça teşebbüs söz konusu olabilir¹³⁸. Sözgelimi; cebir ve tehdit altında bildirimde bulunmayan sağlık mesleği mensubu, cebir ve tehdidin etkisinden kurtulur ve yetkili makama bildirimde bulunursa bu durumda dolaylı fail teşebbüsten dolayı cezalandırılır.

Son olarak ifade edelim ki; sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçu bakımından en azından teorik olarak teşebbüsün mümkün olduğunu kabul ettiğimizden, gönüllü vazgeçme hükümlerinin de uygulanabileceği kanaatindeyiz.

B. İŞTİRAK

Sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçu bakımından genel iştirak hükümleri geçerlidir. Ancak bu suçun özgü bir suç olduğuna dikkat çekmek gerekir. Sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçunun faili ancak sağlık mesleği mensubu sıfatına sahip kişiler olabilir. Bu sığata sahip olmayan kişilerin, bu suçla korunan hukuki değeri ihlali, ancak bu sığata sahip olan başka bir kişinin vasıtasıyla gündeme gelebilir¹³⁹. Bu bakımdan sağlık mesleği mensubu sıfatına sahip olmayan kişiler suçun işlenişine ancak şerik olarak katılabilirler¹⁴⁰.

Sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçu ihmali özgü suçtur. İhmali özgü suçların faili olabilmek için özel bir yükümlülük altında bulunmak gerekir¹⁴¹. Nitekim sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçuyla, sağlık mesleği mensuplarına görevleri sırasında suç işlendiğine yönelik bir belirtyle karşılaşmaları durumunda yetkili makamlara bildirim yükümlülüğü öngörölmüştür. Bu suç bakımından bildirim yükümlülüğünü ortaya çıkaran, suçun işlenmesi bakımından olmazsa olmaz nitelikte olan, failin sağlık mesleği mensubu olmasıdır.

Bildirim yükümlülüğü altında olup da bu yükümlülüğü ihlal eden birden fazla sağlık mesleği mensubu arasındaki ilişki, her birinin yükümlülüğü birbirinden bağımsız olduğu için yan yana faillik olarak nitelendirilerek her birinin ayrı ayrı sorumluluklarına gidilmelidir¹⁴². Ancak aralarında bildirimde bulunmama konusunda iştirak iradesi oluşmuşsa müşterek faillik söz konusu olmaktadır¹⁴³.

Sağlık mesleği mensubu olmayıp, bu madde uyarınca bildirimde bulunmakla yükümlü kılınmamış kimsenin, suçun işlenişine katkısının mahiyeti ne olursa olsun, sorumluluğu tali derecede yani şerik olarak sorumluluktur¹⁴⁴. Dolayısıyla bu suça iştirak eden kişiler sağlık mesleği mensubu

138 Ünver, s. 356.

139 Demirel, s. 122.

140 Üzülmöz, s.841.

141 İzzet Özgenc, "Kamu Görevi, Yükümlülük Suçları, Yükümlülük Suçlarına İştirak", Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.IV, S.1-2, 1994, s. 344. Demirel, tüm özgü suçların birer yükümlülük suçu olduğunu ifade etmektedir. Demirel, s. 122.

142 Tezcan/Erdem/Önok, s. 1261; Kocasakal, s. 220; Erdem, s.119.

143 Zafer, s. 1349.

144 Özgenc, "Yükümlülük Suçlarına İştirak", s. 345.

değilse, müşterek fail ve dolaylı fail olamazlar; unsurların mevcudiyeti halinde azmettiren veya yardım eden olabilirler.

Sağlık mesleği mensubu sıfatına sahip olmayan kişilerin dolaylı fail olamayacağı kural olmakla birlikte cebir ve tehdit yoluyla dolaylı faillik mümkündür. Zira TCK m. 28'de bu husus açıkça düzenlenmiştir. TCK m. 28'e göre; *“Karşı koyamayacağı veya kurtulamayacağı cebir ve şiddet veya muhakkak ve ağır bir korkutma veya tehdit sonucu suç işleyen kimseye ceza verilmez. Bu gibi hallerde cebir ve şiddet, korkutma ve tehdidi kullanan kişi suçun faili sayılır.”*

Ayrıca ifade etmek gerekir ki sağlık mesleği mensubu sıfatına sahip olmadığı için bu suçun faili olmayan kişiler bakımından unsurlarının mevcudiyeti halinde herkesin faili olabileceği m. 278'deki suçü bildirmeme suçü ve m. 279'da düzenlenen kamu görevlisinin suçü bildirmemesi suçü gündeme gelebilir. Böyle durumlarda kişi sağlık mesleği mensuplarının suçü bildirmemesi suçundan azmettiren veya yardım eden olarak sorumlu tutulabilse dahi failliğin şerikliğe asliliği ilkesi uyarınca, m. 278 veya m. 279'daki suçlardan fail olarak cezalandırılır.

C. İÇTİMA

Sağlık mesleği mensuplarının suçü bildirmemesi suçü bakımından, özel içtima hükümleri öngörülmemiş olup, genel içtima kuralları geçerlidir.

Tek fiilin söz konusu olduğu durumlarda tek bir suç oluşur. Sözelimi; bir hastanın, psikiyatriste birden fazla kişiye karşı cinsel saldırı suçunu işlediğini söylemesi durumunda bildirilmeyen suçun birden fazla mağduru olmasına rağmen tek bir bildirmeme fiili bulunmaktadır. Yahut hekim muayene sırasında hastaya karşı hem kasten yaralama suçunun hem de cinsel saldırı suçunun işlendiğine yönelik bir belirtiyile karşılaşır ve bildirimde bulunmazsa tek bir bildirmeme fiili bulunmaktadır. Bu durumlarda ortada cezalandırılabilen tek bir fiil bulunduğundan, fail tek bir suçtan sorumlu olur. Ancak sağlık mesleği mensubu suç işlendiğine yönelik belirtilerle farklı zamanlarda karşılaşır ve yetkili makamlara bildirimde bulunmazsa bu durumda birden fazla bildirmeme fiili söz konusu olup birden fazla suç oluşmuş olur ve gerçek içtima veya zincirleme suç hükümleri uygulanır¹⁴⁵.

Sağlık mesleği mensuplarının suçü bildirmemesi suçunun mağduru belli bir kişi olmayıp, toplumu oluşturan herkes bu suçun mağdurudur. TCK m. 43/1-son cümle uyarınca mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da zincirleme suç hükümleri uygulanır. Sözelimi aynı suç işleme kararı kapsamında farklı zamanlarda karşılaşılan birden fazla suçun bildirilmemesi durumunda zincirleme suç hükümleri uygulanır. Bu bakımdan bildirilmeyen suçların mağdurlarının aynı olmasına hatta belirli bir mağduru bulunmasına gerek yoktur. Ancak bildirmeme fiili aynı suç işleme kararının icrası kapsamında değerlendirilemiyorsa gerçek içtima gündeme gelir.

145 Kocasakal, s. 220.

İşlenen birden fazla aynı suçun mağdurunun toplumu oluşturan herkes olduğu durumlarda yani başka bir deyişle mağduru belli bir kişi olmayan suçlar bakımından aynı neviden fikri içtima hükümleri uygulanamaz. Zira bu suçların farklı mağdurlara yani birden fazla mağdura karşı işlenmesi niteliği itibarıyla mümkün değildir¹⁴⁶. Dolayısıyla sağlık mesleği mensuplarının suç bildirmemesi suçu bakımından aynı neviden fikri içtima hükümleri uygulanamaz¹⁴⁷.

Sağlık mesleği mensuplarının suç bildirmemesi suçu bakımından fikri içtima hükümlerinin uygulanması mümkündür. Sözelimi; hekimin bir suç işlediğine yönelik belirtiyile karşılaştığı hastası aynı zamanda hakkında tutukluluk kararı verilmiş bir kişiye bu durumda hekimin suç bildirmemesi fiili hem m. 280 uyarınca sağlık mesleği mensuplarının suç bildirmemesi suçunu hem de m. 284'te düzenlenen tutuklu, hükümlü veya suç delillerini bildirmeme suçunu oluşturur¹⁴⁸. Bu durumda fail TCK m. 44 uyarınca işlediği suçlardan en ağır cezayı gerektireninden cezalandırılır.

Sağlık mesleği mensubu görevini yaptığı sırada suç işlendiğine yönelik bir belirtiyile karşılaşmasına rağmen hem suçu bildirmez hem de bu suçun işlendiğine yönelik belirtileri ortadan kaldırırsa, bu durumda gerçek içtima hükümleri uygulanır; fail, hem TCK m. 280 uyarınca sağlık mesleği mensuplarının suç bildirmemesi suçundan hem de TCK m. 281 uyarınca suç delillerini yok etme, gizleme ve değiştirme suçundan sorumlu olur.

TCK m. 278'de¹⁴⁹ herkes bakımından bildirim yükümlülüğü getiren suç bildirmeme suçu düzenlenmiştir. TCK m. 278'de düzenlenen suç bildirmeme suçuyla çalışma konumuz olan sağlık mesleği mensuplarının suç bildirmemesi suçu arasında özel norm-genel norm ilişkisi bulunmaktadır¹⁵⁰. Sağlık mesleği mensubu m. 278 uyarınca herkes bakımından öngörülen bildirim yükümlülüğünü ihlal ettiği her durumda aynı zamanda m. 280'de düzenlenen sağlık

146 Mahmutoğlu/Karadeniz; bu durumda suç çokluğu meydana gelmeyeceğinden aynı neviden fikri içtima hükümlerinin uygulanamayacağını ifade etmektedirler. **Mahmutoğlu/Karadeniz**, s. 1100.

147 **Erbaş**, s. 188.

148 **Erbaş**, s. 187.

149 TCK m. 278: "(1) İşlenmekte olan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişi, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) İşlenmiş olmakla birlikte, sebebiyet verdiği neticelerin sınırlandırılması halen mümkün bulunan bir suçu yetkili makamlara bildirmeyen kişi, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır. (3) Mağdurun onbeş yaşını bitirmemiş bir çocuk, bedensel veya ruhsal bakımdan engelli olan ya da hamileliği nedeniyle kendisini savunamayacak durumda bulunan kimse olması halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza, yarı oranında artırılır. (4) Tanıklıktan çekinebilecek olan kişiler bakımından cezaya hükmolunmaz. Ancak, suçu önleme yükümlülüğünün varlığı dolayısıyla ceza sorumluluğuna ilişkin hükümler saklıdır." Suçu bildirmeme suçuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. **Erdem**, s.105-120.

150 **Ünver**, s. 310. Erdem; TCK m. 279 ve m. 280'de düzenlenen suçların m. 278'de düzenlenen suçtan tamamen farklı olduğunu, zira m. 278'in işlenmekte olan veya işlenmiş olmakla birlikte neticenin sınırlandırılmasına olanak bulunan suçlar bakımından bildirim yükümlülüğü getirdiği halde, m. 279 ve m. 280'deki düzenlemelerin sadece işlenmiş olan suçlar bakımından bildirim yükümlülüğü getirdiği görüşündedir. **Erdem**, s. 108,109. Bu itibarla TCK m. 278 ile m. 279 ve m. 280 arasında özel – genel norm ilişkisi bulunmadığını ifade etmektedir. **Erdem**, s. 109, dn.16. Ancak kanaatimizce yazarın bu görüşü yerinde değildir. Zira çalışma konumuz olan sağlık mesleği mensuplarının suç bildirmemesi suçunun oluşabilmesi için, suçun işlenmiş veya işlenmekte olan bir suç olması arasında bir fark bulunmamaktadır. Bu itibarla sağlık mesleği mensuplarının bildirim yükümlülüğünün suçu tamamlanmasıyla değil, doğrudan doğruya icra hareketlerine başlanmasıyla doğduğunu bir kez daha belirtmekte fayda görüyoruz.

mesleği mensuplarının suç bildirmemesi suçu da oluşur. Bu durumda özgü bir suç olan sağlık mesleği mensuplarının suç bildirmemesi suçu özel normun genel norma önceliği ilkesi uyarınca özel norm olarak öncelikli uygulanır.

TCK m. 279'da¹⁵¹ kamu görevlileri bakımından bildirim yükümlülüğü getiren kamu görevlisinin suç bildirmemesi suçu düzenlenmiştir. Bu itibarla kamu görevlisi olan sağlık mesleği mensubunun suç bildirmemesi durumunda hangi suçtan dolayı cezalandırılacağı belirlenmesi gerekmektedir. Zira TCK m. 279'da düzenlenen kamu görevlisinin suç bildirmemesi suçu bakımından failin kamu görevlisi sıfatına sahip olması; m. 280'de düzenlenen sağlık mesleği mensuplarının suç bildirmemesi suçu bakımından ise failin sağlık mesleği mensubu sıfatına sahip olması gerekir. Bu bakımdan kamu görevlisi olan sağlık mesleği mensubunun “*bildirimde bulunmak*” şeklindeki icrai harekette bulunmadığı durumlarda her iki suçun da oluştuğu söylenebilir de esasen bu durum görünüş itibariyledir. Gerçekte tek fiille tek suç oluşmuştur. Dolayısıyla kamu görevlisi olan sağlık mesleği mensubunun hangi suçtan cezalandırılacağı görünüşte içtima kuralları uyarınca belirlenmelidir¹⁵².

Öncelikle bu iki norm arasındaki ilişkinin özel norm-genel norm ilişkisi bağlamında ele alınması gerekir. Özel norm-genel norm ilişkisinin bulunduğu hallerde özel normla genel norm aynı hukuki değeri korumakta; genel norm özel normun bütün unsurlarını içermekle birlikte özel norm ek unsur veya özellikler ihtiva etmektedir¹⁵³. TCK m. 279'da düzenlenen kamu görevlisinin suç bildirmemesi suçuyla m. 280'de düzenlenen sağlık mesleği mensuplarının suç bildirmemesi suçunun koruduğu hukuki değer aynı olmakla birlikte¹⁵⁴ bu suçlar arasında özel norm-genel norm ilişkisi bulunmamaktadır¹⁵⁵. Zira TCK m. 279 ve m. 280'de düzenlenen suçların kanundaki düzenleniş şekilleri dikkate alındığında birinin ötekindeki tüm unsurları içerdiğini söylememiz mümkün değildir. Her iki suç da birbirine göre özel nitelikte olup, bu suçlara özel olma niteliğini veren ise failin sıfatıdır¹⁵⁶.

Kanaatimizce failin kamu görevlisi bir sağlık mesleği mensubu olması durumunda bu iki suç arasındaki ilişkinin asli-tali norm ilişkisi kapsamında değerlendirilebileceğini kabul etmek

151 TCK m. 279: “(1) Kamu adına soruşturma ve kovuşturmayı gerektiren bir suçun işlendiğini göreviyle bağlantılı olarak öğrenip de yetkili makamlara bildirimde bulunmayı ihmal eden veya bu hususta gecikme gösteren kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) Suçun, adli kolluk görevini yapan kişi tarafından işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkraya göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.”

152 “Suç oluşturan bir eylemin aynı anda birden fazla kanundaki düzenlemeleri ihlal etmiş olması durumunda “kanunların içtimat” söz konusu olmaktadır. Bu hallerde görünüş itibariyle suçların çokluğundan bahsedilebilirse de, eyleme gerçekte karşılaşılan normlardan sadece birisi uygulanabileceğinden buna “görünüşte içtima” da denilmektedir. Böyle durumlarda hangi kanunun uygulanması gerektiği, “özel normun önceliği”, “tüketen-tüketilen norm ilişkisi” ve “yardımcı (tali) normun sonralığı” gibi ilkelere göre belirlenmelidir.” Yarg. 4. CGK., 10.6.2014, 2012-1336/2014/323 (<https://www.lexpera.com.tr> (çevrimiçi), son erişim tarihi 01.02.2019.)

153 Mahmutoğlu/Karadeniz, s. 977.

154 Her iki suçla da korunan hukuki değer adliyenin faaliyet ve fonksiyonlarının sağlıklı bir şekilde icrasındaki toplumsal yarardır.

155 Tezcan/Erdem/Önok, s. 1261; Toroslu, s. 336; Kolcu, s. 204; Zafer, s. 1336; aksi yönde bkz. Ünver, s. 335.

156 Tezcan/Erdem/Önok, s. 1261.

gerekir¹⁵⁷. Asli-tali norm ilişkisinin bulunduğu hallerde tali norm, asli norm karşısında geri çekilmekte, olaya yalnızca asli norm uygulanmaktadır¹⁵⁸. Failin kamu görevlisi bir sağlık mesleği mensubu olması durumunda, öncelikle kamu görevlisi sıfatının dikkate alınması gerekeceğinden, asli norm TCK m. 279'dur¹⁵⁹. Zira devletin ajanı olan kamu görevlisinin bulunduğu konum dikkate alındığında bildirim yükümlülüğü sağlık mesleği mensubunun bildirim yükümlülüğünden daha öncelikli ve baskın olacağından, kamu görevlisinin suçu bildirmemesi, sağlık mesleği mensubunun suçu bildirmemesine nazaran daha ağır ve öncelikli bir şekilde cezalandırılmalıdır¹⁶⁰. Nitekim kanun koyucunun kamu görevlilerinin suçu bildirmemeleri bakımından daha ağır ceza öngörmesi ve TCK m. 280'in gerekçesinde devlet eliyle işletilen sağlık kuruluşlarında görev yapan sağlık mesleği mensupları hakkında m. 279'un uygulanacağını belirtilmesi de bu düşünceyi desteklemektedir.

Kamu görevlisi sağlık mesleği mensupları bakımından tali norm olan TCK m. 280 ise ancak asli norm olan m. 279'un uygulanmadığı görev sırasında karşılaşılan belirtinin şikâyete tabi bir suçun işlendiğini göstermesi durumunda uygulanabilir¹⁶¹. Zira TCK m. 279'da resen soruşturulan ve kovuşturulan suçların yetkili makamlara bildirilmesi yükümlülüğü kabul edilmekteyken, m. 280'de tüm suçlar bakımından bildirim yükümlülüğü kabul edilmiştir. Şikâyete tabi bir suç söz konusu olduğunda asli norm olan m. 279 uygulanamayacağı için asli normu tamamlayan tali norm olan m. 280 devreye girecektir¹⁶².

VI. MUHAKEME VE YAPTIRIM

Sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçu bakımından soruşturma ve kovuşturma yapılabilmesi şikâyete tabi değildir. Bu itibarla suç, resen soruşturulabilen ve kovuşturulabilen bir suçtur. Uzlaştırma ve ön ödeme hükümlerinin uygulanabilmesi mümkün değildir¹⁶³.

Sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçu karşılığında kanun koyucu hürriyeti bağlayıcı nitelikte ceza olan hapis cezasını öngörmüştür. Sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçunun işlenmesi halinde bildirimde bulunmayan veya bildirme hususunda gecikme gösteren sağlık mesleği mensubu bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır¹⁶⁴. Bu

157 Aynı yönde bkz. Erbaş, s. 184.

158 Mahmutoğlu/Karadeniz, s. 979.

159 Erbaş, s. 184.

160 Kocasakal, s. 175.

161 Bu vesileyle bir kez daha ifade edelim ki kamu görevlisi sağlık mesleği mensubu tarafından bildirim yükümlülüğünün ihlali halinde TCK m. 280'de düzenlenen sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçu oluşur. Başka bir deyişle kamu görevlisi sağlık mesleği mensubu m. 280'de düzenlenen suçun faili olabilir. Ancak içtima hükümleri uygulandığında fail asli normun tali norma önceliği ilkesi uyarınca yalnızca m. 279'da düzenlenen suçtan dolayı cezalandırılır. Failin m. 279'da düzenlenen suçtan cezalandırılmadığı durumlarda yani bildirimde bulunmayan suçu şikâyete tabi bir suç olması durumunda ise m. 280'in uygulanması söz konusu olacaktır.

162 Erbaş, s. 185.

163 ETCK'da suç, hem şikâyete tabi olarak hem de ön ödeme kapsamında kalan bir suç olarak düzenlenmişti. Zafer, s. 1332.

164 ETCK'da suçun yaptırımını para cezası olarak öngörölmüşken, TCK'da suçun yaptırımını bir yıla kadar hapis cezası olarak öngörölmüştür. Zafer, s. 1332.

bakımdan hapis cezasının üst sınırı bir yıl olarak belirlenmiştir. Alt sınır bakımından ise herhangi bir ibareye yer verilmemiştir. TCK m. 49 uyarınca kanunda aksi belirtilmeyen hallerde hapis cezası bir aydan az olamayacağı için sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçu karşılığında uygulanan hapis cezasının alt sınırı bir aydır. Dolayısıyla sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçunun işlenmesi halinde bir aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmedilebilecektir. Bu itibarla suçun kovuşturulması aşamasında görevli mahkeme asliye ceza mahkemeleridir. Öte yandan sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçu TCK m. 66 uyarınca sekiz yıllık dava zamanaşımı süresine, m. 68 uyarınca da on yıllık ceza zamanaşımı süresine tabidir.

Sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçu bakımından öngörülen ceza miktarı nazara alındığında diğer koşulların mevcudiyeti halinde CMK m. 231 uyarınca hükmün açıklanmasının geri bırakılması ve TCK m. 51 uyarınca hapis cezasının ertelenmesi söz konusu olabilir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Asli görevi tıbbi hizmet sunmak olan sağlık mesleği mensuplarının görevlerini yerine getirirken diğer meslek gruplarına nazaran suç işlendiğini gösteren belirtilerle karşılaşma ihtimalleri daha yüksektir. Bu bakımdan kanun koyucu adliyenin faaliyet ve fonksiyonlarının sağlıklı bir şekilde icrasını temin etmek üzere, sağlık mesleği mensuplarına suç işlendiğine yönelik bir belirtiyile karşılaştıklarında bildirim yükümlülüğü getirmiştir. Ancak bu yükümlülük getirilirken birtakım hususların göz ardı edildiğini görmekteyiz.

İlk olarak ifade edelim ki sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçunun faili olabilecek kişiler bakımından kanun koyucunun “sağlık hizmeti veren diğer kişiler”in bu suçun faili olabilecekleri ibaresine yer vermesi belirlilik ilkesi bağlamında kanunilik ilkesine aykırılık teşkil eder. Zira suçun kanuni tanımına bakıldığında “sağlık hizmeti veren diğer kişiler” ibaresinin nasıl anlaşılabileceği açık olmayıp, bu ibare suçun uygulama alanını oldukça genişletebilecek niteliktedir. Nitekim bu ibareden hareketle veteriner hekimlerin de bu suçun faili olabileceğini ileri sürenler olduğunu yukarıda ifade etmiştik. Bu bakımdan uygulayıcıların tereddütte kalmasına neden olabilecek bu muğlak ifadenin daha anlaşılabilir kılınması gerekmektedir.

İkinci olarak ifade edelim ki sağlık mesleği mensuplarının suçu bildirmemesi suçu bakımından bildirim konusu olan suç, resen soruşturulan ve kovuşturulan bir suç olabileceği gibi şikâyet üzerine soruşturulan ve kovuşturulan bir suç da olabilir. Bu düzenleme kanun koyucunun TCK m. 279’da düzenlenen kamu görevlisinin suçu bildirmemesi suçunda şikâyete tabi suçları bildirim yükümlülüğü dışında tutması karşısında, eleştiriye açıktır. Zira devletin ajanı konumunda olan kamu görevlisinin bildirmekle yükümlü olmadığı bir meseleyi kamu görevlisi sıfatına sahip olmayan bir sağlık mesleği mensubundan beklemek doğru değildir.

Şikâyete tabi suçlar bakımından şikâyet hakkı bulunan kişi şikâyette bulunmadığından dolayı suçun soruşturulması ve kovuşturulması mümkün olmasa dahi, sağlık mesleği mensuplarının

bildirimde bulunması gerekmektedir. Bu gerekliliğin sonucunda bildirimde bulunulması durumunda, şikâyet hakkı bulunan kişinin şikâyette bulunmayarak adliyeye intikal etmesini istemediği bir suç, adli makamlarca öğrenilmiş olur. Bu durum suçun takibinin şikâyete bağlanmasındaki yararın zedelenmesine ve adli makamların gereksiz yere meşgul edilmesine neden olur. Böyle sakıncaların önüne geçmek adına, kanuni düzenlemede değişiklik yapılarak şikâyete tabi suçların, sağlık mesleği mensuplarının bildirmekle yükümlü oldukları suçların kapsamından çıkarılması gerekmektedir.

Son olarak ifade edelim ki; CMK m. 46 ve TCK m. 280'deki düzenlemeler bağdaşmamaktadır. Zira sağlık mesleği mensupları bir suç işlendiğine yönelik belirtiyile karşılaştıklarında yetkili makamlara bildirimde bulunmakla yükümlü bulunurken, öte yandan aynı suçun soruşturması ve kovuşturması bakımından tanıklıktan çekinebilmektedirler. Bu bakımdan CMK m. 46 ve TCK m. 280'deki düzenlemelerin uyumlu hale getirilmesi gerekmektedir. Kanaatimizce CMK m. 46'da yapılacak değişiklikle tanıklıktan çekinmenin suç teşkil etmeyen olaylarla sınırlı olduğunun belirtilmesi gerekir.

KAYNAKÇA

- Aksoy İpekçioğlu, Pervin**, Türk Ceza Hukukunda Suça Teşebbüs, Ankara, 2009.
- Arslan Hızal, Sevinç**, "Türk Ceza Kanununda Sağlık Personelinin İhbar Yükümlülüğü", Ceza Hukuku Dergisi, S.1, 2010, s. 125-149.
- Artuk, Mehmet Emin/Gökçen, Ahmet/Yenidünya, Caner**, Türk Ceza Kanunu Şerhi: Madde 242-345, C.V, Ankara, 2014.
- Baytaz, A. Batuhan**, "Hekimlerin Tanıklıktan Çekinme Hakkı İle Tck Madde 280'deki Suçu Bildirmeme Suçu Çelişiyor mu?", Türk Tıp Etiği ve Tıp Hukuku Araştırmaları Yıllığı, C. 2-3, S. 2-3, Ekim 2009/2010, s. 169-176.
- Bulut, Pınar**, "Sağlık Mesleği Mensuplarının Suçu Bildirmemesi", İstanbul Barosu Sağlık Hukuku Merkezi "Sağlık Hukuku Makaleleri", İstanbul, 2012, s. 83-104.
- Centel, Nur/Zafer, Hamide**, Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul, 2017.
- Çakmut, Özlem Yenerer**, "Sağlık Mesleği Mensuplarının Suçu Bildirmemesi Suçu (TCK m. 280)", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Doç. Dr. Mehmet Somer'in Anısına Armağan Özel Sayısı, C.XII, S. 1-3, 2006, s. 1051-1060.
- Demirel, Muhammed**, Suça İştirakte Bağlılık Kuralı, İstanbul, 2017.
- Deryal, Yahya**, "Hekimin "Sır Saklama" ve "İhbar" Yükümlülükleri" (çevrimiçi), www.aktuelpsikoloji.com.
- Erbaş, Rahime**, Türk Hukukunda ve Karşılaştırmalı Hukukta Sağlık Mesleği Mensuplarının Suçu Bildirme Yükümlülüğü, İstanbul, 2015.
- Erdem, Mustafa Ruhan**, "Suçu Bildirmeme Suçu (TCK m. 278)", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S.80, 2009, s. 105-120.
- Giyik, Abdulkaki**, "Hekimin Sır Saklama Yükümlülüğü ile Suçu Bildirme Yükümlülüğü ve Bu Yükümlülüklerin Çatışması", Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. IX, S. 2, 2014, s. 176-211.
- Gültekin, Özkan**, "Sağlık Mesleği Mensuplarının Suçu Bildirmemesi Suçu", Terazi Hukuk Dergisi, C.XI, S.19, 2016, s. 103-113.

- Hafizoğulları, Zeki/Acar, Bülent Hayri**, “Suçu Bildirmeme Suçları”, Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.II, S.1, 2016, s. 179-199.
- Hakeri, Hakan**, Ceza Hukukunda İhmal Kavramı ve İhmali Suçların Çeşitleri, Ankara, 2003.
- Hakeri, Hakan**, Tıp Hukuku, Ankara, 2018.
- Hancı, Hamit**, “Hekimin İhbar Yükümlülüğü”, Prof. Dr. İrfan Baştuğ Armağanı, Ankara, 2001, S. 80, s. 107-108.
- Heinrich, Bernd**, Ceza Hukuku Genel Kısım – I, Ed. Yener Ünver, Çev. Hakan Hakeri, Yener Ünver, Veli Özer Özbek, Özlem Yenerer Çakmut, Barış Erman, Koray Doğan, Ramazan Barış Atladı, Pınar Bacaksız, İlker Tepe, Ankara, 2014.
- İçel, Kayıhan**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, 2018.
- İplikçi, Huriye Elif**, “Türk Ceza Hukukunda Suçu Bildirmeme Suçları”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2010.
- Karahan, Abdurrahman Burak**, “Bilgi ve Belge Vermeme Suçu (Bank.K m. 153/1)”, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XXII, 2018, S. 3, s. 131-170.
- Karasu, Sinem**, Hekimin Sır Saklama Yükümlülüğü, İstanbul, 2009.
- Koca, Mahmut**, “Çocuk İstismarında İhbar Yükümlülüğü”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.III, S.1, 2012, s. 113-127.
- Koca, Mahmut/Üzülmez, İlhan**, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Ankara, 2018.
- Kocasakal, Ümit**, Türk Ceza Kanununda Suçu Bildirmeme Suçları, İstanbul, 2017.
- Kolcu, Selahaddin**, Suçu Bildirmeme Suçu, Ankara, 2016.
- Mahmutoğlu, Fatih Selami/Karadeniz, Serra**, Türk Ceza Kanunu Genel Hükümler Şerhi, İstanbul, 2017.
- Malkoç, İsmail**, Açıklamalı Türk Ceza Kanunu: Madde 242-345, C.IV, Ankara, 2013.
- Özbek, Veli Özer/Doğan, Koray/Bacaksız, Pınar**, Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara, 2019.
- Özdemir, Hayrunnisa**, “Hadım Etme ve Hekimin Sır Saklama Yükümlülüğü”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XIV, 2010, S. 1, s. 125-164.
- Özek, Çetin**, “Adliyye Karşı İşlenen Suçların Hukuksal Konusu”, İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası, C.LV, S.3, 1997, s. 13-50.
- Özgenç, İzzet**, “Kamu Görevi, Yükümlülük Suçları, Yükümlülük Suçlarına İştirak”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.IV, S.1-2, 1994, s. 329-348.
- Özgenç, İzzet**, “Sağlık Mesleği Mensuplarının Suçu Bildirme Yükümlülüğünün Kapsam ve Sınırları” (çevrimiçi), <http://www.sdplatform.com>.
- Sözüer, Adem**, Ceza Hukuku Uygulama Rehberine Giriş ve Pratik Çalışma Notu, İstanbul, 2013.
- T.C. Adalet Bakanlığı Yayın İşleri Dairesi Başkanlığı**, Tutanaklarla Türk Ceza Kanunu, Ankara, 2005.
- Tezcan, Durmuş/Erdem, Mustafa Ruhan/Önok, Murat**, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Ankara, 2018.
- Toroslu, Nevzat**, Ceza Hukuku Özel Kısım, Ankara, 2018.
- Törenli Çakıroğlu, Maral**, “Hekimin Borçlarından Özel Olarak Sır Saklama Borcu”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XII, S. 2, 2010, s. 159-181.
- Ünver, Yener**, İftira, Suç Uydurma, Suç Üstlenme, Yalan Tanıklık ve Bilirkişilik, İnfaz Kurumlarından Kaçma: TCK’da Düzenlenen Adliyye Karşı Suçlar, Ankara, 2016.
- Üzülmez, İlhan**, “Sağlık Mesleği Mensuplarının Suçu Bildirmemesi Suçu TCK m.280”, Türk Ceza Hukukunun Güncel Sorunları (V. Türk-Alman Tıp Hukuku Sempozyumu, 28 Şubat-1 Mart 2008 Ankara), Ankara, 2008, s. 823-844.

Yaşar, Osman/Gökcan, Hasan Tahsin/Artuç, Mustafa, Yorumlu-Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, C.VI, Ankara, 2010.

Zafer, Hamide, “Sağlık Mesleği Mensuplarının Suçu Bildirmemesi Suçu (TCK m. 280)”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C.LXXI, S.1, 2013, s. 1327-1252.

Zeytin, Zafer, “Hekimin Sır Saklama Yükümlülüğü”, Türkiye Klinikleri J. Med Ethics, C. XIV, S. 2, 2006, s. 77-82.

(çevrimiçi), <https://www.lexpera.com.tr>.

(çevrimiçi), <http://www.tdk.gov.tr>.

(çevrimiçi), “The Right To Health”, <http://www.ohchr.org>.